

poština plačana v gotovini.

Do poljub

Cena L 0.50

DANES
drugi del romana
„Nazaj več
ne gremo“

v Ljubljani 29. oktober

Leto 54 • Štev. 44

Vernim dušam

Povejte rajni nam, ki sanjate v grobovih,
ko mrtvi nebogljenčki v rokah doječih žen
— ko pisma izgubljena v pozabljenih naslovih —
je mirno vaše spanje, sladak poslednji sen?

Vam motijo tišino tožbe jesenskih sap,
ki dihaajo nad poljem, med vejami dreves,
da se osiplje listja orumeneli slap
in belo cvetje kiti vam zadnji dom teles?

Ste blaženo pokojni nocoj vi dragi rajni,
ko je ovita zemlja v jesenski veli čar,
ko sklonjeni nad vami v svoji boli tajni,
poljublja vaše grobe ljubezni naše žar.

Nocoj, ko boste sami, kot gostje davno znani
za staro mizo v hiši vi poklekili k nam
in v bridko martro v kotu zazrti bomo zbrani,
molili rožne vence za večni pokoj vam.

Povejte, dragi rajni, se je težko ločiti,
pustiti zemljo, hiše, polje in sadovnjak?
Je težko v molku groba za vedno pozabiti
na hosto in na trate, na slavčekov spev sladak?

O, dragi, živi bratje. Nas večni svet ogrinja,
smo tihi in pokojni, brez zemeljskih želja,
le naše hrepenenje vas tožna se spominja,
ko vidimo v pogledih vam skrito sled solza.

O vemo, da težko je in vas boli slovo,
kar morali k pokoju smo z božje njive leč,
in da srca za nami vam žalostno gredo
nocoj na naše grobe, z trepete bledih sveč.

O dobre naše matere, ki danes odmolile
iz svojih mašnih bukev molitve ste za nas,
ki vam oči solze so biserné pokrile:
nocoj v ljubezni sladki se vračamo med vas.

Na lica razorana vam dahnemo poljub,
da boste zasmehljale se v žalosti srca
in boste na grobovih zagledale nov up:
jam vaši dragi rajni že spe v rokah Božjih.

Sožitje med živalmi

Je v živalski naravi, da se za razna opravila združujejo posamezniki v večje ali manjše skupine. Zlasti se združujejo v skupine, ko gre za obstanek. Tako je znano, da se združujejo volkovi, ko gredo na lov v večje skupine, prav tako se združujejo prerijski psi, divje koze, gamsi in stotine drugih živali v skupine, ko gredo na pašo ali na lov, in si postavijo celo skrbno stražo, ki naj jih v primeru opasnosti opozori na nevarnost. Tudi čerjavi in štoklje, lastavice in škorci se združujejo v jate, ko se posiljujejo od nas ali ko se vračajo k nam.

Nekatere živali se združujejo od časa do časa, druge so združene stalno, za vse življenje; tako n. pr.: mravlje, čebele, ose, čmrliji itd. Te živali so si celo razdelile delo in se usposobile za opravljanje posameznih opravil.

Toda razen teh primerov, ko se združijo živali iste vrste v združbe, poznamo v naravi združbe različnih vrst. Take združbe so n. pr. združbe ali sožitja med rastlinami, med rastlinami in živalmi in končno med živalmi.

Poglejmo si najprej prav značilen primer rastlinskega sožitja (simbioze). To so lišaji.

Nekdaj so mislili, da je lišaj neka posebna rastlina; precej pozno so spoznali, da ne gre za enoterno rastlino, marveč da je lišaj sožitje dveh rastlin in sicer glive in alge.

Pri lišaju namreč napravi lišasti, brezbarvni micelij iz skupine saprotrosov (Ascomycetes) nekako mrežo, med katero se naselijo velike množine alg, ki so včasih zelene, rdeče ali tudi rumene. Gliva skrbi za vodo in v njej raztopljene soli, alge pa ustvajajo, to je iz zraka (ogljikov dvokis in kisik), pod vplivom sončne toplote pripravljajo ogljikove hidrate (škrob, sladkor), skratka hranilne snovi. Tu vidimo vzajemno delo dveh sicer nasprotnih rastlin. Gliva, ki si ne more sama pripravljati organske hrane, se poslužuje v ta namen alge in ji daje vodo alga, ki si je sama ne more oskrbeti; alga pa nudi glivi organskih hranilnih snovi, ki si jih gliva ne more preskrbeti. Tako se rastlini medsebojno izpopolnjujeta.

Lep primer sožitja med živaljo in rastlino nam dajejo nekateri morski raki, n. pr. samotarci, ki pokrijejo svoje telo z morskimi algami, tako da se zde lep premikajoč grmiček. Prav tako poznamo razne morske vetrnice (aktinije), ki žive združeno z rumenimi algami, in sicer imajo zanje pripravljen kar poseben sloj v notranjosti telesa. Kakšno korist imajo alge od tega sožitja? Najbrž se okoriščajo z ogljikovo kislino, ki jo oddaja žival, one pa dajejo živali kisik, morda tudi škrob in sladkor. Slično sožitje vlada med našim sladkovodnim trdoživom in neko zeleno alga.

Poglejmo še tretji primer sožitja, in sicer sožitja med živalmi in živalmi.

Samotarci, ki ima, ko doraste, okrnjen zadek, si poišče prazno lupino kakšnega polža in se naseli v njem. Ker še ni dovolj varen pred sovražniki, si postavi na lupino, v kateri prebiva, morsko vetrnico in jo drži toliko časa na tistem mestu, dokler se ne prime, nato se poda na pot, išče hrane. Ker ima vetrnica hude lovke z zažigalkami, je samotarec varen pred sovražniki. Vetrnici pride to potovanje tudi prav, ker menjava vodo in se okorišča s hrano, ki jo na potovanju srečava. Včasih ima kak samotarec po dve ali celo tri morske vetrnice na svoji hišici.

Sladkosnedno mravlje si poiščejo med listnimi ušicami vir sladkarij. Te ušice imajo na zadku dva tulca, ki izločata sladek sok. Zato se nasele pri teh ušicah še razne glivice. Oboje, sladek sok in glivice, ugajajo mravljam. Zato tudi toliko prijateljstvo med njimi in listnimi ušicami. Tako veliko je to prijateljstvo, da spravijo mravlje ušice celo v svoje gradove in jih goje ter jim strežejo, kar najbolj morejo, za odškodnino pa se seveda sladkajo z njihovim sokom.

Toda so še drugi primeri lepega, mirnega sožitja med živalmi, tako n. pr. med nosorožcem in ptičem, med krokodilom in ptičem itd.

(Nadaljevanje na tretji strani spodaj.)

Podaljšali smo čas za naročilo

Slovenčevega koledarja

neprekinčno
do 5. nov.

Za naročnike „Slovenca“, „Slovenčevega domar“, „Domoljuba“ in „Bogočrta“ stane koledar le 11.— lir, za vse ostale pa stane koledar 20.— lir

Povdarjamo, da bomo tiskali le število naročenih izvodov, zato koledar takoj naročite pri naših zastopnikih ali pa naravnost pri upravi naših listov Ljubljana, Kopitarjeva ulica 6.

Koledar bo obsegal 256 strani, formata 23x30,5, to je skoraj toliko kakor pol strani Slovesca ali Slovenskega doma ali oblika cele strani Domoljuba.

Tako obsežnega koledarja v tej obliki Slovenci še nismo imeli. Glavno pa je, da bo vsebina za vsakogar nad vse zanimiva in koristna.

V njem bodo sledeči sestavki: Ko'edarski del z lepimi vinjetami, a celo stranjo za zapiske k vsakemu mesecu in z vsem potrebnim o meščevih menah itd., ter z zgodovinskimi dnevi iz življenja svetnikov, notranje politični pregled, zunanje politični pregled, gospodarski pregled, o katoliškem zakonskem pravu (surodstvene zveze), zakonsko pravo v Italiji, o delavskem vprašanju v okoliščini „Rerum novarum“, prevod „Divine komedije“ (32. 84. in 84. spev) z bogatimi ilustracijami, ki bodo prikazale vse grozote pekla, kmetijski nasveti za vsak mesec, o belokranjskih stelnjkih, o gospodarjenju z gozdovi, o zdravniški moči raznih rož z vsemi potrebnimi recepti za sestavo čajev, nešteto nasvetov za gospodarja in gospodinj, priročnih tabel itd. - o ustanovah, ki se nastale v naši provinci z njeno priključitvijo k Italiji, o katerih moramo nujno vedeti - in še nešteto drugega, kakor smetlice, anekdote itd., zvrst vsega bo pa še lepa povest naše znane pisateljice Lee Faturjeve iz življenja naših znamenitih mož v Ljubljani, v začetku 19. stoletja.

Vsak, kdor bo naročil en ali več koledarjev, bo s koledarjem dobil v dar prolepe božične jaslice, ki so najsvetlejši izraz vere po domovih naših slovenskih družin. Jaslice so delo kiparja Gorčeta. - Poleg jaslic bo pa vsakdo dobil s koledarjem še lepo barvno sliko šentmariške Matere božje.

Koledar boste vse leto nujno potrebovali, zato ga takoj naročite! Le samo do 5. novembra t. l. imate še čas!

Zastopniki!

Obširne takoj sleherni družine v Vaši fari! Le na ta način boste pridobili največje možno število naročnikov za „Slovenčev koledar“, kakor tudi za vse ostale naše časopise in pa za „Slovenčev knjižnico“. Pojdite takoj na delo - le še 2 tedna je čas! I I

SLOVENČEV KOLEDAR
KOPITARJEVA ULICA 6 . LJUBLJANA

Kdor se že sedaj naroči na „Domoljub“ in ga plača v naprej za l. 1942, ga bo dobival do konca tega leta zastoj.

JOŽE RAZOR

Nazaj več ne gremo

2. Na bojnem polju

Parnik, na katerega se je v Bordeauxu vkrcal France Grašič, je imel na krovu sorazmerno malo potnikov. Največ je bilo španskih beguncev, ki so se rešili pred divljanjem rdečih čez mejo na Francosko ter od tod mislili oditi v Severno Ameriko. Poleg nekaj ameriških družin, ki so potovale domov, ker se jim evropske razmere niso zdele več zanesljive, nekaj poljskih delavcev, ki so šli za delom v novi svet, ter še nekaj ljudi vseh vrst in vseh poklicev, je potovala na istem parniku tudi skupina mladih Francozov; bivala je bolj zase in se ni vmešavala v pogovor na krovu, kjer se je pogovor vrtil zlasti o grozotah španske revolucije. Grašiču se je zdela skupina Francozov že od začetka zelo sumljiva. Ta sum se je povečal takrat, ko je opazil, da imajo z mornariško posadko več stikov kakor pa ostali potniki. Toda misel na skupino mladih Francozov je kmalu opustil, ker se mu je pozornost obrnila v drugo smer.

Izmed španskih beguncev se je seznanil z mladim španskim častnikom Alvarezom, ki je skupaj z drugimi potoval v Severno Ameriko. Grašiča je zelo zanimala španska revolucija, zato se je kmalu spustil z Alvarezom v ožje pogovore. Španec se mu je zelo dopadel. Kmalu sta postala velika prijatelja in skoraj neločljiva tovariša na krovu. Alvarez mu je podrobno opisoval vse grozote državljanske vojne v Španiji, ki jih je sam doživljal na fronti kot poročevalec nacionalističnega lista »Arriba España«. Pripovedoval mu je o zmagovitem pohodu marokanskih čet iz severne Afrike v Španijo ter predor generala Franca proti Madridu in Toledu. Sam je bil navzoč, ko je general Varela prodrl do toledskega Alcazarja in rešil mlade junake, ki so se tedne in tedne prepuščeni sami sebi branili pred ogromno premočjo rdečih milicnikov in držali sredi kupa razvalin, dokler jih ni general Franco rešil rdečega objema, a žal pri tem precej žrtvoval pri svojem vojnem načrtu. Opisoval mu je tudi podrobno, kako se je srd rdeče revolucije obrnil predvsem proti verskim vrednotam španskega naroda ter zlasti meril na pokolj katoliške duhovščine.

»Našli smo dokumente, ki je iz njih bilo jasno razvidno povelje, da se nemudoma popolnoma odstranijo vsi katoliški duhovniki. Poleg tega se je obračal gnev naših revolucionarjev zoper vsako politično skupino, ki je imela v svojem programu špansko narodno zavest. Dobili smo jasno prepričanje, da je bil cilj te revolucije zatreti špansko narodno prepričanje in zbrisati iz Španije katoliško vero.«

»In kje so po vašem vzroki tega groznega spopada?«

»Težko jih je strniti v en sam odgovor. Nedvomno je, da je tu sodelovalo veliko vzrokov. Komunistična propaganda oznanja svetu, da so vzrok upora delavskih množic neznošne gospodarske razmere, v katerih se nahaja španski delavec, kakor tudi veleposredstva, ki so v rokah maloštevilnih plemenitšev, dočim je kmetstvo ljudstvo takorekoč brez zemlje in še vedno v nekaki fevdalni zavisnosti od veleposrednikov. Toda ti razlogi ali ne drže, ali pa so tako dvomljivega ali drugotnega značaja, da nikakor ne morejo opravičiti začetka tako strašne vojne. Res je, da so bili ponekod delavci v bednih razmerah, kakor sploh v ostali Evropi. Res je tudi, da pri nas zemljiška reforma še ni izvedena in da je toliko in toliko tisočev kmetijskih družin, ki žive v velikem pomanjkanju, ko bi mogli posedovati primeren kos zemlje in ob njem živeti mirno kmečko življenje. Toda pripomniti je treba, da se je upro predvsem ono delavstvo, ki je bilo sorazmerno najbolj plačano, kakor to dokazuje primer rudarjev v Asturiji, ki so bili najbolj plačani rudarji v Evropi sploh. Tudi je popolnoma jasno, da se kmečke množice niso pridružile vladnim vojakom, ampak takoj prestopile na stran generala Franca in zdaj tvorijo jedro njegove vojske.«

»Mi po ostalih deželah smo bili seveda prepričani, da je glavni vzrok španske revolucije socialna beda nižjih slojev. Po vašem pripovedovanju to torej ni točno.«

roman

»Glavni vzrok je treba iskati pač drugje. Mi smo postali žrtev mednarodne organizacije boljše-vizma. Že Lenin je dejal, da se bo morala v Španiji začeti komunistična revolucija, to pa iz preprostega razloga, ker bi bila Evropa na ta način stisnjena med dve komunistični državi. Vsako drugo navajanje vzrokov je ali drugotnega značaja, ali pa popolnoma nepravilno.«

»Veliko se je pisalo tudi o krivdi španske duhovščine, češ da ni živila z ljudstvom, potem da je španske cerkev ekrbela samo za bogatenje lastnega premoženja ter bila sploh v veliki opreki s kristni preproste ljudstva.«

»Na to dokazovanje je treba pač gledati z lestimi očmi kot na ostalo komunistično propagando. Dejstvo je, da so že prve dni komunistični milicniki poklali nekaj tisoč katoliških duhovnikov in redovnikov. To dejstvo je vzbudilo po celem svetu neznansko ogorčenje. Komunistična propaganda je morala na vsak način opravičiti tako postopanje. Zato je razumljivo, da skuša prikazati špansko cerkev kot krivo vsega socialnega zla v Španiji in kot sovražnico preprostega ljudstva. To je že znana komunistična metoda; kogar hočeš uničiti in pobiti, mu vzemi dobro ime, in ko ga boš pobil, ljudje ne bodo obsojali tebe, marveč tvojega žrtev, tedaj bodo dali pa prav. Nasprotno vemo, da je bila španska duhovščina silno povezana s preprostim ljudstvom, živila v zelo skromnih razmerah in bila tudi, kar se tiče življenja, na zelo veliki višini. Najbolj zgovorno o tem nam priča dejstvo, da izmed tisočev, ki so jih polovili pristaši revolucije, ni do zdaj izpričan niti en primer odpadništva kljub najhujšim mukam, ki bi se jih tudi cesar Neron ne bil sramoval. Pri vsem presojanju vzrokov španske revolucije je treba dobro poznati značaj komunistične propagande. Kdor to razume, ta z lahkoto pride do resnice, ki je na kratko rečeno tale: v Španiji se bijeta španska narodnost in krščanska vera proti boljševizmu.«

V takih pogovorih je plul parnik že visoko na ocean. Alvarez in Grašič sta postala že neločljiva prijatelja. Njuna značaja, čeprav je bil prvi južnjaški, drugi pa umirjen, trd alpski značaj, sta se čudovito ujela in izpopolnjevala. Zato ni čudnega, če je Alvarez kmalu razodel, zakaj se je odtegnil čeprav navdušen narodnjak in tako velik nasprotnik komunizma svoji domovini ravno v trenutku, ko je ta najbolj potrebovala zlasti mladih moči. Zdaj mu je postalo jasno, in zadnja senca nezaupanja nasproti mlademu častnikarju je izginila.

»Morda se vam bo zdelo čudno,« je pojasnjeval Alvarez, »zakaj potujem v Ameriko, ko je moje mesto doma na strani tistih, ki se bore za svobodo domovine, za krščanstvo in za kulturo. Jaz sem namreč poslan od vlade generala Franca, da organiziram v Severni Ameriki propagando za belo armado.«

»V resnici sem imel gotove pomisleke zaradi vašega potovanja, toda zdaj mi je vse jasno in razumljivo. Vesel bom, če vam bom mogel pri vaši nalogi po svojih močeh pomagati. Vaša stremiljenja so namreč tudi moja stremiljenja. Tudi jaz sem nasprotnik komunizma, postal sem celo žrtev svojega prizadevanja proti tako zločinski propagandi komunistične organizacije.«

Grašič je nato pripovedoval o svoji veliki neresi, ki so mu jo povzročili brezvestni pristaši komunizma, o umoru, ki so mu ga napravili, o izvoljenosti, ki so mu jo zapeljali, o begu v svobodo ter o trdnem sklepu, da se masluje nad človekom, ki mu je povzročil vse to gorje.

Tako sta postala španski častnik Alvarez in slovenski zdravnik Grašič neločljiva povezana prijatelja.

Pozornost obeh se je ponovno obrnila na skupino mladih Francozov, ki je zdaj stopila še bolj v ospredje. Njihovi neprestani sestanki z mornarsko posadko so postali skrajno sumljivi.

»Mene preseneča pri vsej stvari to, da ima tako velik parnik, ki je izrazito potniški, tako malo potnikov. Morda se za vso stvarjo skrivajo kakšni zahrbitni nameni.«

(Nadaljevanje prih.)

Ko sem prvič prišel v tovarno, sem se začuden vprašal, kako je to mogoče, da je tudi rja potrebna!

Čudno vprašanje, mar ne? Rja: vsak si pod to besedo predstavlja nekaj škodljivega in škodljivega ali pa da vsaj ni škodljiva. Kdaj nastopi ta čudni slučaj, ko si zaželimo rjo, ki se je navadno vsak dober obrtnik boji?

Ce gradimo kakšno stvar iz železobetona, rabimo za to štiri reči: pesek, cement, železo in vodo. V tem primeru je zarjavelo železo boljše od navadnega, čistega, ker v spojinu, ki nastane med betonom in v njega položenim železom služi rja kot vezilo. Rja je kemična spojina med železovim oksidom in vodo, ki pride v beton in tvori okrog železnega droga zelo povezano zmes železnih in betonskih delcev. S tem prvič povečava trdnost železobetona, drugič pa varuje železni stlorih pred nadaljnjim rjavitvijo.

Drugi primer, ki je pa širši javnosti še manj znan kot gornji, je rja na starem železu, ki ga predelujemo v topilniških pečeh v jeklo. Kadar koli hočemo izdelati jeklo, moramo grodlju, t. j. železu, ki pride iz plavža, odvzeti ogljik. Ogljik moremo odvzeti na dva načina. Prvič ga moremo spremeniti v ogljikove hidrate, t. j. spojine med ogljikom, kisikom in vodikom. Ta primer pri pridobivanju jekla ne pride v poštev. Drugič: ogljik odstranimo iz grodlja z oksidacijo. Oksidacija: kaj je zopet to? To je samo znanstveni izraz za tisti pojav, ki ga opazujemo vsak dan, ki nam je tako vsakdanji, da se niti ne potrudimo, da bi si ga točneje razložili. Je to gorenje. Gorenje je kemijsko združitve neke snovi z zračnim kisikom. Vsakomur je znano, da se pri gorenju (oksidaciji) tvori vročina. Na tem tako splošno znanem pojmu kloni tudi odstranitev ogljika iz železa. Ogljik mora oksidirati, zgoreti. Ker pa za vsako gorenje rabimo kisik, moramo ta plin dovajati tudi v železarsko peč. Na kakšen način? Z rjo. Tista rja, ki jo sicer preklinjamo in zaničujemo, nam je potrebna pri tvorbi najkrajnjega jekla.

Ce hočemo še vedeti, kdaj in pod kakšnimi okoliščinami rja nastane, moramo najprej spomniti na to, kaj je rja. Že zgoraj smo rekli, da je spojina železovega oksida z vodo. Torej rja more nastati le tam, kjer se tvori železov oksid (spojina železa s kisikom) in kjer je na razpolago voda. Ker železov oksid more nastati le na zraku (zrak je namreč sestavljen iz ene petinke kisika in štirih petink dušika), in ker vlažen zrak vsebuje tudi vodne delce, mora rja nastati le na vlažnem zraku. V popolnoma suhem zraku (ki ga pa praktično sploh ni), ali pa v vodi brez zraka rja nastati ne more.

Ko boš prvič, dragi bralec, naletel na rjo in se boš hotel jeziti nad to sovražnico tvojega orodja in tvojih strojev, se spomni, da je njej Stvarnik namenil odrejeno mesto v pisanem zemeljskem dogajanju in da je ona lahko tudi koristna, ne samo škodljiva.

Nadaljevanje z 2. strani.

Sožitje med živalmi

Skvarjenost je znana tudi v živalskem življenju. Zopet so mravlje, ki nam dajo priliko opazovati tako skvarjenost. Med ljudmi se zgodi, da plačujejo tiste, ki jim prodajajo strupe, kot alkohol, tobak, opij, morij, no, torej to, kar godi naši slabosti in starosti; nekako tako drže mravlje v svojih domovih obsojene živali, ki jim prav nič ne koristijo, marveč celo škodujejo. Te živali jim sicer nudijo neko sladko tekočino, ki pa nima v sebi nikakih redilnih snovi, marveč godi njihovi uživanjaželnosti. Mravlje so kot nore na to tekočino, ki jo izločajo one živalice iz tenkih dlačic na koncu zadka, zato jim strežejo z vso skrbnostjo, one pa — in to je iz hvalečnosti — požro njihove ličinke. Mravlje, ki so sicer tako neustrašne, tako drzne, ko gre za brambo mladičev, pa zabijo nanje, pozabijo na svojo bojevitost in mirno gledajo, kako uničujejo njihov zarod tisti, ki dajejo potuho njihovi strasti. Ni li nekaj sličnega tudi med ljudmi, ki zaradi lastne koristi izdajo svoje najbližje in najdražje?

51

»Saj ste ga že dostik ga je zavrčala, toda poznalo se ji je na glasu, da njen upor ni pretesen. »Nikar ne prodajajte sitnosti!

Andraž je nepotrpežljivo zmajal z glavo, se bridko nakremžil in godrnjal: »Saj vas ne prosim vbogajme, primarihal! Saj sem zaslužile! Anka se je obrnila in pogledala izza lista.

»Veste kaj — štejeva duše, je predlagal.
»No pa le je prikimala in spravila pismo s srečnim nasmehom. Devetakov Pavel ji je pisal, da jo pride še ta teden snubit s svojim očetom.

Nadležni Hudopisk je hitro sklonil svojo debelo glavo in prijemal za gumb na zakrpani suknji, koder so se šopirile pisane zaplate kakor raznobarni deli na velikem zemljevidu Zedinjenih držav.

»Bo — ne bo — bo...«
»Ne bo! se mu je zasmejala deklica, prihajaje bliže. »Ne bo, hahal! Štiri duše imate, štirile!

Prebrisani Andraž pa si je znal pomagati. »Bo, bole se je veselil in hkrati utrgal spodnji gumb. »Le pogledite, samo troje jih imam! Tala duša je visela samo še na eni nitki. Ta ne šteje nič!

Zadovoljno je grohal in molil prazno pododico preko mize.

»Anka, Matija greš!

»No, naj pa bole je privolila deklica in mu šla natakati. »Pa le polovico, nič več!

»Hvala lepal! Na vaše zdravje! Bom pa še pisma prenašal, vam in Devetakovim, v najhujši vročini ali pa tudi v najhujšem mrzolu!

»Saj menda ne bo treba dolgo, Andraž!«
»Tem boljše. Bomo pa svatovali in se dobro imeli, juhu!

Nastavil je merico in pazil, da ni izpil vsega. Oddahnil se je, zahrkal in pogledal zopet doli na vodo, na jex in po poti.

»Anka, Matija greš!« je vzklil zdajci veselo. »Matajev Matijal! Lejte ga, denar šteje! Je pa že prodal par koza ali hrastov in zdaj gleda, če ni kaj izgubil medpotoma. Gotovo pride sem pit. Oh, in ženit se pride, ženit! To bo prav semanje veselje!

Anka je radovedno pogledala skozi okno. Sredi ceste ob lesenem gumnu je stal ramat dolgin z uklonjeno glavo in počasi prekladal denar po dlani. Klobuk s perci si je bil poveznil na čelo, slečeno kamižolo pa ognil na rame.

»Kaj?« se je začudilo dekle. »Ženit? Pa semkaj?«

»Tako jek je naglašal Andraž. »Da ste zmenjeni z Devetakovim, o tem ne ve prav nič. Vi ste mu med vsemi dekleti najbolj povšeči. Matajev Matija si je vbil v glavo, da hoče vas, pa nobene druge nel Veste, to skrivnost mi je taupal sam in obljubil sem mu moral, da vam pa bom hvalil, kar se da, in mu pogladil pot. Pa je res imeniten fant, Matajev Matijal! Le

poglejte ga! Doig je kakor sora. Njegova betica je podobna slabo umešenemu hlebcu. In kakšne velikanske noge ima! Stoje bo lahko umiral na njih! Lejte no, kako prijazno se drži mož! Kakor sita žaba na svojega godu dan! Oh, ali bi se smejal Devetakovi, če bi vedel, kaj je prišlo Matajevemu na misel, hote!

»Dobrega mešetarja si je izbral Matija,« je dejala Anka. »Andraž, tako si pač ne zaslužite rdeče suknje pri njem!

Matajev Matija je izvlekel ruto, zavil denar vanjo, jo skrbno zavozljal, shranil svoj zaklad previdno v telovnik in jo mahnil dalje proti mlinu.

»O — imeniten snubač!« se je zakrohotal Hudopisk, ko je Anka stopila od okna. »Nihče ne bi verjel, kako neizrečno neumen je ta prismo! Pa saj je doma na Telebanovem, pol-drugo uro od tod. Na Telebanovem prebivajo sami narobe-modrihni, sami zabiti svojeglavci. Matajev Matija pa je prismo! Posebne bife, on prekaša vse svoje telebanovske rojake.«

»Saj ga malo že poznam,« je pripomnila Anka. »Bil je že nekolikokrat tukaj in se iznebil nekaterih prav čudne. Prejkone je bil vinjen.«

»A — kaj! Trezen ali pijan, Matija drobi vedno enako modre! Veste kaj, Anka? Jaz se skrijem pol urice za peč, da se bosta mogla vidva lepše pogovarjati! Matija bo kajpada mislil, da sta sama, in laglje mu pojdejo sladke besede z jezika. Če bi bil pa jaz poleg, bi ga to preveč motilo, in on ne bi izdal za nič, kaj ima za bregom. To bo nekaj! Ne bojte se nobene zamerel! Njemu se nos ne zaviha tako kmalu.«

Hudopisk je naglo izpil, vzel palico pa slamenik in smuknil za zelenkasto peč. Tam se je stisnil v mračen kot in gledal iz svojega skrivališča kakor lisjak iz lisičine.

Zaljubljeni gost

»Bog daj —!« je zaklical dolgi Matajev Matija na pragu, druga polovica prijaznega pozdrava pa mu je običajno v goltancu. Pri vratih se je na oboju hudo zadel ob čelo; klobuk mu je padel raz glavo in odeta suknja mu je spoznala z rame na tla. Začuden je vzdignil oglato, rdečelaso glavo in namrdnil obraz, koder je bilo že zaoranih nekaj preranih naborov okoli ust in krotkih, modrih oči. Mačka je prestrašil nenadni pogrom, tako da je neutezoma planil izpod mize in jo skokoma ubral iz nevarne sobe.

»Dobro dan, Matija!« mu je odzdravila Anka, ki izprva ni vedela, ali naj bi se smejala ponesrečenemu nastopu, ali naj bi pomitovala prihajalca. »Ali ste se kaj hudo udarili?« je vprašala sočutno. »Ali vas hudo boli?«

Pri vratih je z glavo zadel na oboj.

»Tega se ni treba batilo!« jo je miril Matija, se malce pobožal po nizkem čelu in se pripognil po kamižolo. »Prav nič me ne boli!«

»Mislila sem, da ste si razčesali glavo!« je dejala in mu pobrala klobuk.

»He he, kaj šele se je samozavestno smehljajal gost in si pogladil višee brke. »Moja glava je prav tako cela in zdrava, kakor je bila prej zunaj na cesti in doma. To naj te nič ne skrbi! Telebanovci imamo kaj trde buče. Verjameš?«

»Verjamem, verjamem!«

»Trde buče imamo, posebno pa jaz, he he!« se je pohvalil, se zamišljeno prijel za potlačeni debeli nos in ogledoval irto nad vrati. »Pač pa skrbi mene, če vam nisem jaz kaj poškodoval vašega zidu ali ga kaj okrušil ali celo pre-maknil! Presneto bi mi bilo žal!«

»Nobene razpoke ni videti,« je rekla Anka,

»Tega se ni treba batilo!« jo je miril Matija.

ki se ji je neprenehoma ponujal smeh.

»No, potem je pa vse dobro!« je dejal zadovoljno. »Da le ni nobene razpokline! Ivoj oča so vedeli najti dobrega zidarja, pametnega in poštenega, kakor vidim.«

Počasi se je okrenil od vrat in kolovratil proti mizi, kjer je prej sedel berač Andraž. Vsak gibljaj je ovajal nerodno moč. Težko je prestavljal dolga, dolga gibala v irhastih blazah, podvezanih pod koleno. Previdno je gledal na desno, gledal na levo in tiščal kitnate roke ob kladasti trup, da se ne bi zopet kje kaj zadel in da ne bi česa prekucnil ali celo raz-drobil. Ob odpetem telovniku, okrašenem z des-belimi gumbi, mu je bingljala jeklena verižica in cela reč drobnih obeskov, kakor: ključek, konjska glavica, podkveca, zvonec, tolar, čekan, samokresek, piščalka.

»Močni ste res, Matija, posebno trdni ste pa v glavi,« se mu je smejala Anka.

»Res je takale!« je zagotavljal ponosno, odrinil klop od mize in zedel. »Veseli me, da me hvališ, Anka! Trkal bi se lahko z vsakim kozlom! Pa kaj pravim s kozlom! V največjem bikom bi se šel trkat vsak dan za stavo ali pa tudi samo za čast! Pa rajši mirujem, ker se mi smili uboga žival. Vsak ima svojo glavo najrajši celo, tudi najhujši bik! Zakaj bi mu zadajal bolečine ali morebiti še celo pogin? Tak nisem.«

»Usmiljenega srca ste, Matija, to je lepo!«

»Lepo je to, lepo in pametno, vse skupaj,« je pokimal modro in se zamišljeno prijel za nos. »In vseli me, da sem tebi tako všeč!«

»Kaj naj vam pa prinesem?« je vprašala, stopivši k omari.

»Politi najboljše!« je velel možko in jo gledal, gledal. Pogodu mu je bila ta jedrna, gibka postava, ta ljubka poredna glavica. Zaljubljeni pogledi so mu polzeli od njenega glavnika do čevljev. Ko se je zasukala in vzpela po kletni ključ, je lahko zavihralo njeno modrikasto krilo in beli predpasnik; ko je stopala po sobi, se je previjala v pasu in zibala v bokih. Vse to je neizrečno ugajalo njenemu občudovalcu in še je zrl za njo proti vratom, ko je že odšla v klet.

»Ni napačnalo si je mislil. »Prav povsod mi je, jaz pa menda njej! Ali me ne hvali, kadar le more? Ali ni to dobro znamenje!«

(Nadaljevanje prih.)

KATOLIŠKI MISIJONI V SVETU

Bohinjski rojak g. Franc Sodja C. M. je objavil te dni v »Slovenec« poučen članek o misijonstvu. Delo za misijone je neizmerne važnosti za vsak narod, saj ga ne samo v verskem, temveč tudi v narodnem pogledu uvršča med svetovne narode. Zato moramo tudi Slovenci storiti vse, da se zanimanje in delo za misijone med nami dvigne in žrtve podesetorijo. Besedo ima g. Sodja:

Računstvo ali matematika je včasih težka reč. Za tiste, ki imajo veselje do nje, pa je polna zabave, kakor pravijo. Kar uživajo ob zapletenih računih.

Misijska matematika pa ni toliko zanimiva zaradi zapletenih računov, kakor zaradi dejstev, ki se skrivajo za številkami. Misijske matematike ne smemo vzeti samo razumsko kot seštevanje in odštevanje števil, ampak praktično. Biti mora za nas kot pesem števil, kakor je rekel pokojni Pij XI. Če pesem teh števil dobro poslušamo, nam izven včasih veselo, drugi spet žalostno, neredko nas mora naravnost pretresti.

Številke! — V zadnjih letih so bile napisane te-le številke: Vseh ljudi na zemlji je 2.122.668.000. Od teh je 398.277.000 katoličanov, 201.868.000 protestantov, 161.305.000 pravoslavnikov, 9.384.000 drugih kristjanov in 1.351.884.000 ne-kristjanov. Številke same zase so mrtve, če pa jih primerjamo med seboj, zažive. Vseh kristjanov skupaj je 770 milijonov, ne-kristjanov pa ena milijarda 350 milijonov. Tako je danes. A kaj bo čez 50 ali 100 let? Z vsem misijonskim delom in z naravnim potasom v katoliških deželah se poveča letno število katoličanov za 4 milijone, a

število nekatoličanov za 16 milijonov. Razlika je tako velika, da bi bilo najbolje dejati roke križem, saj čez sto let nas bo v primeri s pogani še neprimerno manj. Seveda, če bo šlo tako naprej, misijonska matematika pozna tudi seštevanje.

Če je dobrodošlo, je seštevanje zelo prijetna zadeva. Vsak bi rad naštel čim več. Posebno razveseljivo je, če v primerjanju letne bilance zadnjega leta z enim prejšnjih let ugotovimo, da je boljša od prejšnje. To veselje moramo občutiti pri misijonskem seštevanju. Bilanca iz leta 1940 je namreč neprimerno boljša od katere koli prejšnjih let. Vzporedimo samo ono iz leta 1918 z zadnjo iz leta 1940.

	1918	1940	Narast
Misjonarjev-duhovnikov . . .	15.750	22.000	6.250
Misijskih bratov	5.000	11.000	6.000
Misijskih sester	22.000	57.000	35.000

Skupaj 42.750 . 90.000 . 47.250

Takrat so našli 342 misijonskih nadškofij, škofij, vikariatov, prefektur in misijonskih pokrajin, dočim jih je danes 532. To seštevanje in primerjanje pove, da je v 20 letih misijonska misel napredovala. Da bi mogli videti, kako je v

tem času napredovalo tudi delo, bi morali seštet vse misijonske ustanove: semenišča, univerze, bolnišnice itd., tja do preprostih misijonskih deških šol in dispanzerjev. Toda misijonska matematika bi bila nepopolna, če ne bi poznala deljenja. Pri tem se nam na mah spremeni

velike številke v neznatne. Če se nam morda zdi število misijonarjev precejšnje, se zgrozimo nad njih malostevilnostjo, če jih porazdelimo med kristjane in poganje v misijonskih deželah. — Saj pride na vsakega duhovnika na Kitajskem 630 kristjanov in okoli 120.000 poganov. V Indo-

kini na vsakega misijonarja 1000 kristjanov in 10.500 poganov. V Japonski na vsakega 260 kristjanov in 175.000 poganov. V Indiji 1230 kristjanov in okoli 100.000 poganov. V Afriki 1400 kristjanov in 30.000 poganov. V Oceaniji 800 kristjanov in 8500 poganov. Tako odpade v celoti na misijonarja 110 kristjanov in nad 58.000 poganov. Samo še primer. V ljubljanski škofiji pride na duhovnika 755 vernikov. V vsem misijonskem svetu pa na posameznega misijonarja tisoč sto vernikov in pa 58.000 poganov. Podobni zaključki bi se pokazali, če bi izračunali na pr. koliko odstotkov Japoncev je katoličanov. Prebivalcev je 70 milijonov, katoličanov pa 120.000.

Ker smo že pri odstotkih, bo morda koga zanimalo, kako se tudi v misijonskem delu v domovini dajo izračunati odstotki. Za leto 1938 so izračunali, da je zbrala za misijone na osebo Holandija 250, Kanada 2, Francija 0,30, Poljska pa 0,13.

Če gledamo na misijonarje, ne moremo računati odstotkov, ampak jih primerjati le na milijon prebivalcev. Tako pride na milijon Holandcev 313 misijonarjev, na milijon Belgijcev 138, Francozov 85, Nemcev 53, Amerikancev 19 misijonarjev, a na milijon Slovencev 10 misijonarjev. Holandska je mogla na milijon prebivalcev darovati 313 misijonarjev, mi jih premoremo le 10.

Deljenje vsekakor ni tako razveseljivo kot seštevanje. Pač pa je še bolj razveseljivo mno-

ženje. Toda v misijonski matematiki je mnogo ženja žal tako malo. Gotovo bi mogli navesti lepe račune, kot na primer, da se je v Afriki zadnjih 80 let pomnožilo število katoličanov kar sedemdesetkrat. Leta 1860 jih je bilo sto tisoč, danes so že prekosili 7 milijonov. A treba je vedeti, da se je v Afriki misijonarjenje v večjem obsegu takrat šele pričelo. Tudi število domačih duhovnikov, vzgojevališč, šol in podobnih ustanov se je zelo pomnožilo, prav tako tudi misijonskih moči iz domovine, kakor tudi podpora. A vendar čaka bele bodočnosti na ta način računanja. Vsi si želimo, da bi se vse naprave, vse misijonske ustanove v misijonih kakor doma, pomnožile; zlasti želimo, da bi se podvojili, ne samo to, da bi se podesetorili in postotirili misijonski poklici. Potem bi bila misijonska matematika bolj razveseljiva. Seštevanje bi bilo bolj uspešno in deljenje ne bi bilo tako obupno, kot je danes.

Zato naj bo sklep tega našega misijonskega računstva ta, da bomo podvojili svojo ljubezen do misijonov; da bomo obilno pomnožili svoje molitve in žrtve za misijonsko delo; da pa bomo pomnožili tudi svoje darove v pomoč misijonom.

O delu katoliških misijonarjev in bodočnosti misijonstva je podal te dni važne izjave tajnik kongregacije »De Propaganda Fide« msgr. Constantini: Poudaril je med drugim, da je misijonsko delovanje razširjeno po vsej zemlji, po Kitajskem, Japonskem, v Avstraliji, v Afriki, v Armeniji in v Evropi. Verska propaganda je poslala od leta 1922 do 1941 misijonom 850 milijonov lir, kar je sprejela iz vseh delov sveta. Bodočnost misijonov je v božjih rokah in v rokah onih, ki služijo Bogu in Cerkvi z odločnostjo in plemenitostjo. Lepši bodočnosti misijonov bodo pripomogli njihovi prijatelji z žrtvami, katere doprinašajo v sedanjem vrtincu orožja in krvi.

Kitajski katoliški misijonarji. V sredini sedi tudi Slovencem znani kitajski škof Ceng, poleg njega s brado slovenski misijonar Kerec.

Kalkutski nadškof msgr. Perier med slovenskimi misijonarji v Indiji.

Slovenski misijonarji v Bengaliji.

Slovenske misijonarki na Kitajskem.

Mladi siamski kralj na obisku v misijonskem zavodu slovenskih uršulink v Bangkoku.

Zamorčki v Belgijskem Kongu v Afriki čita slovenske časopise.

Slovenski misijonar Kramberger med afriškimi zamorčki.

Prav gotovo nista Mitja in deklica daleč; morda sta šla v gozd in sta pustila čredo, da je šla sama domov. Prestrašena začne klicati: »Tamaral... Mitjal...«

Toda odgovora ne dobi; zaman se njene oči ozirajo po gozdu, kjer pada že senca med

»Mitja, kaj se je zgodilo z mojim otrokom?«

Mladenič se dvigne, opre na roke in s težavo sede... V bledelem luninem svitu opazi njegov uničen obraz in ostekleneli pogled njegovih oči...

SREBRNA OPANKA

drevesa. Nato se skloni in jame pobirati po tleh raztresene predmete: prekucnjeno košarico, pomaranči, lok, nenadoma pa opazi še malo Tamarino opanko.

Zakaj je njena mala deklica pustila na tem kraju svoj ljubljeni čevlček? Mati ga prelaga iz roke v roko in v hipu prebledi: na belkastem usnju opazi drobne madeže krvi!

»Kaj se je zgodilo?« zasepeta mati. »Ta kri... te pastičel in onadva se ne vrmeta domov! Mitja je streljal in jo ranil... morda je le ranjena... morda celo mrtva... Mitja pa si ne upa domov!...«

Groza jo prevzame. Spet začne klicati z vso močjo, kar je še ima:

»Mitjal... Tamaral...«

Le odmev ji odgovori... Nato se za hip potolaži: morda sta se onadva pravkar vrnila domov in mi hosta šla nasproti, ker me ni doma... Kmalu se bo groza spremenila v veselje in ves ta strah bo odveč.

Tinatina se pogovarja sama s seboj, hoče sama sebe prepričati, se oklene z vso dušo tega upanja in se zato s hitrim korakom napoti nazaj proti domu.

Noč je nastopila in luna je s svojimi medlimi žarki obsevala gozd in molčeče travnike.

Tinatina gre naprej in s sklonjeno glavo išče sledov Tamarinih in Mitjevih korakov; šal, ki si ga je ogrnila, se ji zaplete med traja in strga. Kmalu pride do gozda, kjer je njena hčerka počivala, gre mimo gozdarske kočice, zdaj se spet obrne in nadaljuje z iskanjem v drugi smeri, nato nekaj časa spet naravnost v prvotni smeri in tako menjava iskanje zdaj sem zdaj tja. Neprestano ji uhajajo s težavo izgovorjene besede, s katerimi kliče svojo malo:

»Moja malal... pridi... pridi... moja malal!«

Še vedno išče in išče; kadar koli pogleda okrvavljeno opanko, jo prevzame strah in se obupana komaj izdali še iz sebe:

Nato poklekne poleg njega in ga prime za roke.

»Tamaral... Tamaral...«

Po nekaj korakih se spet ustavi; s pozornimi očmi gleda okoli sebe, srce pa ji trepeta vedno silneje in silneje.

»Tamaral! zaključeno ponovno.

Zdi se ji, kot da bi nekdo stokal in tiho govoril nerazločne besede... zdaj spozna glas — v daljavi nekje mora biti... Ne, ta glas ni samo odmev!

Upanje se ji dvigne in hitro steče v smeri, odkoder je prihajal glas.

V poltemi zapazi črno, zvito gmo... Tinatina se strese, se skloni nad sključenim telesom in zazna, da morajo prav od te osebe prihajati stokanje in glasovi.

»Mitja, ali si ti?« povpraša.

Nato poklekne poleg njega, ga prime za roke in strese.

Mati pričakuje odgovor še bolj prevzeta od groze.

»Govori, Mitja, rotim te!... Kaj se je zgodilo z mojo malo?«

Z negotovo potezo gre mladenič z roko preko čela in trdo pogleda Tinatino; nato se opre na zemljo, mrmrajoč:

»Pusti me!«

»Nesrečni, kako naj te pustim pri miru? — Toda, poslušaj me, Mitja, ti si streljal z lekom, ali ne?«

»Da,« odgovori in s težavo

»Ali si streljal na Tamaro?«

»Nanjo sem streljal,« ponovi počasi.

»Ali si jo zadeli?... Si jo ranil?« sprašuje naprej Tinatina s tresočim se glasom. »Mitja, ali si jo ubil?«

Njene zadnje besede so izzvenele kot krik ranjene živali.

Mladenič se je obrnil z obrazom v tla.

»Ubil jo je! — ubil — sam pa je še znorel!«

Kdo mi bo zdaj povedal, kje je moja hčerka? Mitja, zaupala sem ti jo!«

Pastir molči! Ko pa dvigne desno roko, zapazi Tinatina na njej madeže krvi:

»Zakaj imaš krvavo roko, Mitja?«

»Tamarina kri je to...« odgovori mladenič s poslednjimi močmi.

»Hudobnež!«

Obupana Tinatina si podpre glavo s rokami, zdaj vije spet z rokami po zraku, zdaj spet zamolklo tarna... Nato se zamaje in kot posekano drevo pade na tla.

V tem trenutku zasliši korake, ki prihajajo iz daljave. Gotovo so to Iraklijevi hlapci, ki prihajajo iskat gospodinjico; njim se je pridružilo tudi ljudstvo iz vasi, ki je prav tako zaskrbljeno kot domači sami.

Ob teh korakih se Mitja dvigne in spusti v tek proč od tega nesrečnega kraja.

Ljudstvo se zbere okoli Tinatine in jo, ne da bi razumelo, kaj se je zgodilo, prenese na njen dom.

VI.

Neustrašni jezdec kar naprej in naprej nadaljuje svoje hitro potovanje; ustavi se le toliko, da se konj spočije in malo poje, nato pa spet dalje in dalje. Ob prvem jutranjem svitu se približa predmestju nekakega naselja in se ustavi v samotni, kmečki hiši. Skoči na tla, priveže konja k zidu, nato pa potegne s sedla vso otrdelo deklico. Z njo v naročju stopi k vratom in z roko udari nanje.

Vrata se takoj odpro in na pragu se pojavi neka ženska.

»Ali si ti Jakob?« Je dobro...?« sprašuje potihno in dvigne svetilko v višino jezdecovega obraza. »Je bil lov uspešen?«

»Jakob je lovec odličnih sposobnosti!« odgovori možki, »stvar se je izvršila točno po načrtih! Plen je odlični, boš videla!«

Nato stopi na tlakovano dvorišče; pred njim gre ženska s svetilko v roki; kmalu stopita v sobo, katere stene so bile obdane z lepim kamenjem in vsa notranjost opremljena s kmečkim pohištvo, med katerim je bil tudi lep divan, na katerega je Jakob s previdnostjo položil deklico.

Uboga mala Tamara pa ne čuti ničesar. Nezavedno se drži v rokah svojega ugrabitelja in njeno oslabljeno in rahlo telesce pusti, da jo prenašajo sem ter tja po mili volji. Kljub temu pa se ji izvije iz prsi droben glas, ko leži zleknjena na divanu; kmalu pa se zvije v klobčič in zavita v blazine mrmra nerazumljive besede.

»Dober večer, mamal!«

»Ničesar ni zaužila od smoti dalje,«... pripomni Jakob. »Kaj ji boš dala?«

Sulejka je že pripravila vse potrebno in na omari stoji skodelica mleka.

»Brž ko se zbudi, ji bom dala mleko,« pravi potihno, »nato bo pa spet zaspala. Zdej pa jo pustiva pri miru: nato bo spala in midva bova brez skrbi.«

Ženska postavi na primerno mesto svetilko, nato pa se približa Jakobu.

»Ali nisem dobro opravil?« vpraša Jakob, »kaj praviš k mojemu lovu?«

»Mislim, da bo šlo dobro v promet: izbrano blago je to! Ti si zelo zmožen in tako podjetje odlično izpelješ; toda stvar se še začneja... Kako pa si naredil, da si jo tako hitro dobil?«

»Zelo enostavno je vse skupaj,« razlaga možki, vsedši se na bližnji nizki stolček, »stri dni sem plen opazoval in čakal na preži: natančno sem pregledal kraj, navade v hiši in čakal na odhod očeta, za katerega se mi je zdelo, da bo zdoma nekaj tednov...«

Jakob položi deklico na divan.

»Neki mladi pastir je delal deklici družbo na paši, jaz pa sem čakal na zaželeni in ugodni trenutek. Usoda mi je bila mila: prišlo je do neke nepričakovane nesreče... kača je pili mladenko v svojo in mladenič je moral zaradi nevarnosti rane iti v vas po pomoč, njo pa je pustil v neki koči.«

»Torej si jo brl odpeljal, ali ne?«

»Preden se nisem iznebil mladenice, ki bi lahko ob povratku v koč sklical ljudi, da bi me zasledovali, tega nisem storil. Važno je bilo, da preprečim vsako zasledovanje.«

»In kako si storil to?«

»Pripravi mi pijačo, ki sem jo zaslužil! Zelo sem žejen!«

Sulejka mu takoj napolni kozarec.

»Kako sem to storil?« nadaljuje Jakob.

»Dobro veš, da sem precej zvit. Skril sem se v goščo, odkoder sem opazoval mladenice; in ni še naredil dvajset korakov, že sem ga nekajkrat udaril po glavi s svojimi priznanimi udarci, ne da bi ga hotel ubiti, ampak le omamiti za dolgo časa.«

Jakob si pomane roke; sam v sebi občuti ponos, ker je podjetje tako dobro izpeljal.

»Pa se ni več ganil?... Ali si trdno uverjen o tem, Jakob?«

(Nadaljevanje sledi.)

JEREMITI

Sv. Stenge in romarski Grad

Kulturno zgodovinska slika z Goriške — R. B.

Sklanjaj sem se nad orumenelim pergamentom in bral: »Jaz Kristof Spollad, ki sem po raznih dogodivščinah postal svečenik, sem bil osemnajst let za kaplana v Mavlinjah in sem bil ondi poln zadovoljstva, sem prišel leta 1822. navkriž z grofom Thurnom, ker nisem mogel ugoditi njegovim čudnim željam. Rajši kot da bi se podvrget thurnskim preganjanjem, sem sklenil menjati dušebrižniško postajo.

Tako sem zaprosil za mirensko faro, kamor sem prišel v letu Gospodovem 1823, kjer sem bil sprejet od zvonjenja vseh zvonov in pokanju možnarjev. In še dalje se bere, kako je ta farman Spollad našel mirensko cerkev vso zapuščeno, farnovi razbiti, in je moral na mirenskem Gradu maževati, ker je bila nevarnost, da se farna cerkev sesuje med mašo. V teh spominih piše tudi nekaj o Gradu in njegovi prastari povesti.

Stari gradovi in sveti jeremiti

Tam, kjer se iz severnih gora odpre pot v italске južne ravni, med Skalnico in kraškim robom, se prevla vipavska dolina in furlansko nižino. Prav tu si poznavajo ob zori in večernem mraku štiri Marije v pozdrav. Svetogorski zvon kliče Marijceljskega nad Kanalom, z Grada nad Mirnom pa tonkija nasproti Vitovskemu na stmi skali nad Sempassom. Prve tri teh cerkva je vojna zmlela v prah, a so vstale še lepše kot prej.

Po svoji zgodovini je najstarejša gradenska cerkev.

Tam koncem 15. stoletja že vedo stara pisma povedati o cerkvi »auf dem perg ob der Merin v vnsor Frawnc. (Na gori pri Mirnu pri naši Gospe.) Stodvaindvajset metrov visoki hribeček nad lenimi okljuki Vipave, naslonjen na kraške rebri, je kar pripraven, da ga krona bela cerkva. Z Grada imaš vso goriško okolico kot na zemljevidu pod sabo, od daleč pozdravljajo najvišji julijski ožaki.

Mirenci pravijo »Gradenski hrib«. V obeh imenih Miren in Grad, je koren, ki kaže na zidovjem ograjen prostor (mir, graditi). Bržkone so se v prastarih časih ogledovale v valovih nekdanjega vipavsko-mirenskega jezera kake utrdbe ali gradišče z vrha hribečka.

Po nekkih izročilih je že rimski cesar Valentin ukazal na mirenskem griču sezidati grad. To je kar prav, saj smo na pragu »vrat narodov«. Zato so pa tudi velika ljudska preseljevanja v petem stoletju tudi to rimsko utrdbo spihnila. Pozneje so neki imeli goriški grofje tudi svoja posestva. Eden njih sinov se je po Mirnu kar »Hršt von Mernienc (mirenski knez) imenoval. Kakšna imenitnost za današnji čevljarski Miren.

Bere se tudi — koliko je to resnično, je težko presoditi, — da sta v tem gradu prebivali nekaj časa tudi sveta Hedvika in sveta Elizabeta, ki sta bili v sorodstvu z goriškimi grofi.

Pri naši Gospe nad Mirnom so že v prastarih časih bivali puščavniki ali kakor jim stari pravijo »jeremiti«. O teh svetih možeh kroži dosti pripovedovanj. Živel so v votlinah tudi na Vitovljah in v Palah nad izvirkom Hujbja. Ljudstvo jih je imelo za svete može in preroke. Hodili so k »jeremitom« po zdravilne zeli in dušne tolažbe. Pravijo, da so romali na mirenski Grad s kolero okuženi in so ozdraveli. Prav posebno zdravilna zelišča da so rastle po gradenskih pobočjih. Dva zdravnika, pripovedujejo, en jud in en kristjan, sta obotela. Neka žena jima je nasvetovala gradensko zel. Seve, nagnala sta jo kot norico. Ona pa je šla in molila pred podobno žalostne Matere božje. Zdravnika sta pila zavrelico in sta ozdravela. Oba sta se spreobrnila: jud je postal kristjan, kristjan pa duhovnik. Tudi gluhošeni so tu preslišali in spregovorili. H jeremitom na Grad so hodili pokvarjeni, ki so hrepneli po drugem življenju, pa jim kri ni dala. Nek kaplan, velik pivce in jedge, je tu dobil moči za vzdržnost.

V 17. stoletju so po Goriškem razsajale stotere uime in nezgode, draginja in lakota. Naj vam povem, da se v nekem kanalskem rokopisu bere, da je bila okoli leta 1623, huda lakota in je veljal ob času žetve en star (stalo) žita v Gradiški 46 lir, v maju naslednjega leta na že 144 lir! Če to spremenimo v približno današnjo veljavo, bi znašalo 2000 lir! No, in v teh hudih časih, ko si zaman prosil po vaseh za prgišče moke, so tudi

lačni romali na Grad in so bili pri jeremith nasitjeni.

Nekaj podobnega se je pripetilo celo leta 1927. Takrat so cerkev na Gradu pozidavali. Tisto leto je bila po vsej vipavski dolini tri mesece taka suša, da je že skoraj vse oparilo. Dekanija Renče je sklenila s sosednimi farami prošnjo procesijo na Grad. Ko je procesija nad dvatisoč ljudi prišla na Grad, so jo vili taka ploha, da so bili vsi do kože mokri. Čez tri ure so se v lepem vračali domov veseli, da jih je žalostna Mati božja uslišala. Narava je spet ozelenela.

Hladna protiverska sapa cesarja Jožefa II. je pa puščavnike preganjala, spoštovanje do njih je v zgolj razumarskem svetu ginilo. Zato so škofje ostro pazili, da bi bilo življenje duhovnikov in redovnikov neoporečno. Tako je prvi goriški nadškof pisal Pericu »ceas. regio Parochio Mernaec (c. kr. župniku v Mirnu), naj ostro pazi, ali so eremite doma ali pa se potlikajo po vaseh in po hišah. Tudi naj se večkrat prepriča ali so predomači z neumnim spolom ali z dobrim vincom.

Današnji dan, ko se ljudstvo hoče spet stare romantike, želje po nekdanjih dobrih časih, se oživlja tudi spomin na te puščavnike. Da so bivali ti možje tudi pri gradenski cerkvi, pričajo latinski zapiski v mirenski mlrški knjigi, ki pravijo: »die V. ang. 1700. fr. Char. Cuostac Eremita ad B. M. in Grad pie oblit bique sepultus est. To pomeni: Dne 5. avgusta leta 1700 je pobožno umrl brat Kr. Kosta, puščavnik pri blaženi Mariji na Gradu in je tam zakopan. Ta mož je na prostem pridigoval množicam v domačem jeziku. Zapisana je tudi smrt očeta Feliksa Koroja, ki je v Gospodu zaspal trideset let kasneje. Ko so malo prede svetovno vojno porušili staro cerkvico, so v skali okrog velikega oltarja našli grobove štirih puščavnikov. Kostni so zbrali in jih pobožno po, kopali.

Pa še po puščavnikih je ostalo okrog Grada nekaj stare verske romantike. Še leta 1858. je nek Čičko iz Kostanjevice izganjal hudiča iz nekega Janeza, ki je trdil, da se v hiši »pri Grabuc« ob stopnicah opazijo sledovi hudičevih krempeljov. Okoli tistih let je tudi živel v Japniščah pod Gradom stari Oberdankovca. O njej je šel sluh, da je sveta žena in da ima dar prerokovanja. Baje je imela ta prorokinja sedemnajst otrok.

Svete »štenge«

Ob kvaternih nedeljah drdra po dolgi mirenski cesti škalir za škalirjem. Romarji sede tako, da jim bingljajo noge preko poda. Na sredi voza so bale slame in še tod se nakrčajo bolj obilne romarice. Zebrajo rožni vence in pojo o svetih štengah. Voz pustijo spodaj, nato se vstane in gre do naprej do svetih šteng. Kolikor mi je znano, imamo Slovenci štiri take božje poti: gradensko, pri sv. Joštu nad Kranjem, pri Novi Štiti in na Zalostni gori pri Mokronogu. Te pa so pozneje zgradili. Dolgo časa jih je bilo le dve na svetu: prave, po katerih je stopal naš Gospod v Pilatovem dvorcu in ki so zdaj v Rimu nasproti Laterana in te goriške, zidane po vzoru onih. Postavili jih je dal župnik Marušič leta 1757. Posvetili jih je prvi goriški nadškof grof Mihael Attems. Na obeh koncih vsake stopnice so vložene svetilne. Na zadnji, na sredi, pa svetilne svetega križa. Med vožnjo so svete stopnice porušile granate in delo temeljito končale. Šele čez dolgo let, leta 1932, je mogel mirenski župnik Faber blagosloviti nove svete stopnice, ki stoje malo vstran od prejšnjih. Velike množine ljudstva so se zbrale od vsepovedi.

Še bolj burno zgodovino na ima cerkev sama. Prva je stala že leta 1488. V Japniščah je bila podružnica svetega Jakoba. Obe sta bili majhni in zapuščeni. L. 1783 so Mirenci z robotami sezidali novo cerkev žalostne Matere božje. Pa tudi ta je imela prostora komaj za 300 ljudi. Pod Jožefom II. je bila na seznamu cerkva, ki se imajo potreti, pa jo je župnik Spollad s svojo odločnostjo rešil. Njegov naslednik župnik Eleršič se je močno trudil, da bi božjo pot pri svetih štengah dvignil.

(Nadaljevanje sledi.)

IZ RAZNIH KRAJEV

Kanonik Mrak — 80 letnik

Starološki župnik in dekan, častni kanonik g. Matija Mrak se je rodil 20. oktobra 1861 v Radovljici. Te dni je torej postal 80-letnik. Služboval je v Gorjah, v Ribnici in pri Sv. Jakobu v Ljubljani; nato je bil stolni vikar v Ljubljani, potem pa župnik na Bohinjski Beli in končno je prišel 28. nov. 1910 za župnika in dekana v Staro Loko. Gospod jubilan, duhovni svetnik in častni kanonik, je bil povsod delaven, spoštovan, požrtvovalen in zgleden duhovnik in najboljši zaščitnik in podpornik ljudstva. Gospoda jubilanu ohrani Bog čvrstega in zdravega še mnogo let!

Dolenjske Toplice. Kopališki gosti še vedno prihajajo. — V kratkem prične voziti avtobus na progi Dol. Toplice—Ljubljana in obratno in sicer na progi Dol. Toplice, Žužemberk, Zagradec, Krka, Grosuplje, Ljubljana. — Kupčija z jabolk je pri nas in v okolici dokaj živahna. — Zaradi nove odredbe ima prvi razred toliko otrok, da bodo morali ustanoviti vsporednico. — Drva se dobe od uprave razlaščenih veleposostev na stoečem po nizki ceni, a podiranje dreves in prevoz stane toliko, da se skoraj ne izplača, kdor nima lastne živali.

Ribnica. Skozi samo skalo drži jarek za vodovodne cevi proti Bregu. Te dni je hotela nesreča, da je pri razstreljevalnih delih bušil naboj v 18 letnega Stanka Riglerja. Nesrečni mladenič bo najbrže izgubil vid.

Podklanec pri Soča. Dne 12. oktobra je umrl bogaboječ in vesten mlinc, star 27 let, Jože Samša. »Nekdaj veliko bilo je veselje, ko si bil še v naši sredini, sedaj praznina je ostala, zagrnilo te nežno cvetje, za večno žel si od nas, ljubljani sin in brat. Pogreb je bil zelo lep, saj je bil Jože splošno priljubljen. Polno venec je pokrilo njegov grob. Počival v miru, ljubi Jože!

Modrej pri Sv. Luciji. V ponedeljek se je po vasi raznesla žalostna vest: umri je slugov Tonček iz Bača. Bil je dober fant. Mrtvaški oder še ni bil pripravljen, ko so že prihajali molit za pokoj mlade duše in tolažiti žalostne starše, brate in sestro. Vstili so se v ponedeljek in torej ves dan. Tudi ponoči so zvesto žvali in molili ob njem. Zadnji večer je bila soba, kjer je sredi nagelnov in drugih cvetlic na lepem belem odr mirno počivalo Tončkovo truplo. napolnjena. Trde kmečke roke so se sklepale k molitvi. Ob 9 zjutraj je bil pogreb s sveto mašo. Pred darovanjem je župnik prebral tolažilive besede sv. Pavla o rajnikih in odlomek sv. evangelija, kjer Marta toži Jezusu o smrti svojega brata. Po sveti maši se je sprevod obrnil na pokopališče. Za križem so stopali fanje z venci in otroci s cvetlicami. Ob belih krsti so stala dekleta v belih oblačilih s cvetjem v naročju. Za sorodniki so stopali prijatelji in tovariši pokojnega. Vrelemu mladeniču večnost in pokoj, preostale tolaži Bog.

Zračna zdravilišča. Če smemo verjeti trditvam učenjakov, zračnih zdravilišč v nekoliko letih ne bomo več nahajali v tropiki, v Egiptu, v srednjeevropskih gorovjih, temveč ob — tečajih. Na visokem severu so ugotovili, da ima sonce tam svoje vrstne in zelo močan učinek ter da je njegova zdravilna sila dosti močnejša nego drugje. Oba tečaja sta človeštvu malodane dostopna, treba bi bilo tam urediti torej samo še zdravilišča.

Edmund de Amicis

OD APENINOV DO AND

Tudi stariček se je silno začudil. Toda deček mu ni dal časa, da bi ga izpraševal. Sam mu je začel pripovedovati vse, kar se mu je do sedaj zgodilo. »In sedaj sem brez denarja.« je zaključil svojo žalostno povest. »Moram si ga zaslužiti. Pomagajte mi najti delo, da bom mogel zaslužiti toliko, da se odpeljem v Kordovo k svoji materi. Pripravljen sem delati karkoli. Lahko pomagam cestni ali nosim kovčke; tudi na polju znam delati. Prosim vas, bodite tako dobri in mi priskrbite delo, da bom čim prej mogel k svoji materi. Pomagajte mi za dobro voljo!«

»Presneto, presneto!« je mrmral stariček in gledal okoli sebe. »Kaj se to pravil... Delati... To je lahko reči. Potakaj malo. Da bi ne bilo mogoče najti med našimi rojaki trideset lir?«

Deček ga je presenečen pogledal. V njegovih očeh je zasijal šarek upanja.

»Pojdi z menoj,« mu je dejal stariček.

»Kam,« je vprašal deček in dvignil svoj nahrbtnik s tal.

»Pojdi z menoj.«

Stariček je krenil v smer, od koder je ravno prišel. Marko mu je sledil. Precej časa sta hodila, ne da bi kateri izmed njiju spregovoril kakšno besedo.

Končno se je stariček ustavil pred neko gostilno, kjer se je nad vrati bleščala zvezda in pod njo je bil napis: »La estrella d'Italia« (Italijanska zvezda). Pogledal je skozi vrata, nato pa se je zopet obrnil k dečku in mu dejal veselo:

»Prihajava ravno o pravem času.«

Vstopila sta v veliko sobo, kjer je bilo več miz, okoli katerih je sedelo precej gostov, ki so pili in se živahno razgovarjali. Stariček se je približal prvi mizi in iz nje, kako je pozdravil možake, ki so sedeli okrog nje, je bilo mogoče spoznati, da se je šele pred kratkim poslovil od njih. Vsi so bili razgreti od vina, napivali so si, kričali in se smejali na vse grlo.

»Tovariši,« je dejal stariček in potegnil Marka pred se; »ta deček, naš rojak, je sam prišel iz Genove v Buenos Aires, da bi poiskal svojo mater. V Buenos Airesu so mu povedali, da je odšla v Kordovo. Dospel je semkaj z nekim priporočilom. Potoval je z jadrnico tri dni in tri noči. Odnesel je pismo na naslov, ki je bil na njem označen, toda tam so ga napodili. Nima več niti vinarja v žepu. Popolnoma sam je tukaj in ne ve, kam naj se obrne. Zelo pogumen dečko je. Ali bi se mu ne dalo pomagati? Mislim, da bi se dalo zbrati skupaj tistih nekaj lir, da se bo mogel peljati v Kordovo k svoji materi. Ali naj ga pa pustimo kakor psa na cesti?«

»Nikakor ne!« »Na noben način!« so kričali gostje in nekateri so udarili s pestjo po mizi. »Naš rojak!« — »Pridi sem, mali!« — »Mi, izseljenci ti bomo pomagali!« — »Kako ljubeč otrok!« — »Kako je pogumen!« — »Na potek vina, rojaki!« — »Poslali te bomo k tvoji materi, malček; bodi brez skrbi!«

Eden ga je vžigal v lice, drugi ga je potrepil po rami, spet drugi mu je odvezl nahrbtnik. Izseljenci pri drugih mizah so vstajali in prihajali bliže. Dečkova povest je šla od ust do ust. Iz sosednje sobe so prihitali trije Argentinci. Ni pretelo deset minut, ko je stariček že imel v svojem klobuku dvainštirideset lir.

»Vidiš,« je dejal veselo, okrenivši se k dečku: »Kako se v Ameriki takšna stvar hitro naredi.« »Pij!« je zaklical eden izmed gostov in ponudil dečku kozarec vina. »Na zdravje tvoji materi!« Vsi so dvignili kozarce. Marko je ponovil:

»Na zdravje moji...«

Ni mogel izgovoriti do konca. Zajokal je od veselja, postavil kozarec na mizo in se vrغل staremu kmetu okoli vratu.

Naslednjega dne je že navsezgodaj odpotoval proti Kordovi. Bil je vesel, poln poguma in veselih upov. Toda tudi veselje mnogokrat izgine, če okolica ni vesela. Vreme je bilo živo in mrzlo. Vlak je bil skoraj prazen in je brzel preko ravnine, ki je bila skoraj brez življenja. Sam je bil v dolgem vagonu, ki je bil podoben tistim, v katerih prevažajo ranjence. Gledal je na desno in

in levo, toda videl je samo brezkončno samoto. Le tu pa tam se je dvigalo kakšno drevo s skrivljenimi vejami. Vsa pokrajina je bila tako pusta in tako žalostna, da je bila podobna pokopališču. Včasih je za kakšne pol ure zaspal. Ko se je prebudil, je znova pogledal skozi okno. Toda vedno se mu je znova nudil isti pogled. Postajna postopajša so bila zelo oddaljena drugo od drugega in so bila podobna samotarskim bivališčem. Ko se je vlak ustavil, ni bilo slišati nobenega glasu. Zdelo se mu je, da je sam v vlaku, zapuščenem sredi pustinje. Misli je, da je vsaka postaja radnja in da bo vsak zavil kmalu v skrivnostno deželo divjakov. Leden veter mu je vel preko obraza. Ko je odšel od doma, njegovi svojci niso pomislili, da bo v Ameriki zima, ko dospe tja. Dali so mu polno obleko. Čez nekaj časa mu je postalo mraz. Objela ga je znova trudnost in malodušnost prejšnjih dni, kar pa ni bilo nič čudnega po vsem tem, kar je moral pretrpeti. Utrujen je zaspal. Spal je več ur zaporedoma, a ko se je prebudil, je bil ves premražen. Obhajala ga je neka nenavadna slabost. Prevzel ga je nek tuđen strah, da bi med potjo zbolel in umrl. Da ga bodo vrgli iz vlaka na ono zapuščeno planjavo, kjer ga bodo raztrgale divje zveri in ptice roparice. Da bo njegovo telo ležalo raztrgano ob železnici, kakor trupla krav, ki jih je gledal skozi okno vlaka in ki je z grozo obračal pogled od njih. V tej neprijetni tišini in v tem nerazpoloženju se je njegova domišljija vedno bolj vznemirjala. Vzbujale so se mu vedno bolj temne misli. Ali je gotovo, da bo našel svojo mater v Kordovi? In če je tam ne bo? Če se je oni prijazni gospod, ki ga je napotil semkaj, zmotil? In če je umrla?

Ob teh mislih je znova zaspal. Sanjal je, da je ponoči dospel v Kordovo in da so mu tukaj z vseh oken in z vseh vrat klicali: »Ni je tukaj! Ni je tukaj!« Hipoma se je prebudil pola groze in uzrl na koncu vagona tri moške, zavite v pisane šale, ki so ga opazovali in se tiho pogovarjali med seboj. Šinila mu je v glavo misel, da so to razbojniki, ki ga hočejo umoriti in mu vzeti njegov nahrbtnik.

Ves se je tresel zaradi mraza in komaj se je še držal pokonci od trudnosti in slabosti. Sedaj pa ga je postalo še strah. Oni trije so ga še vedno gledali. Eden izmed njih je vstal in se mu približal. Deček je bil že popolnoma zbehan in ni več vedel kaj dela. Stelal je k neznanu nasproti in začel kričati:

»Nimam ničesar. Ubog deček sem. Pribijam iz Italije in grem iskati svojo mater. Popolnoma sam sem. Ne storite mi ničesar zalegal!«

Tuji se takoj razumeli njegovo stanje in zasmilili se jim je. Posadili so ga medse, ga božali in skušali pomiriti. Prigovarjali so mu na vse mogoče načine v jeziku, ki ga pa on ni razumel. Ker so opazili, da mu zobje šklopečajo od mraza, so ga zavili v enega izmed svojih šalov in mu e kretnjami skušali dopovedati, naj zaspil.

In res je zaspal, ko se je začelo mračiti. Ko je dospel vlak v Kordovo, so ga zbudili.

Kako si je oddahnil ubogi deček, ko je videl, da je na cilju in s kakšno naglico je skočil iz vlaka! Vprašal je enega izmed uslužbencev, kje stanuje inženir Mequinez, in ta mu je imenoval neko cerkev. Hiša, v kateri je stanoval inženir, je bila poleg cerkve. Deček je stekel v naznačeno smer. Bila je že noč. Prišel je v mesto. Zdelo se mu je, da se je zopet vrnil v Buenos Aires. Tudi tukaj je videl dolge ravne ceste in male bele hišice ob njih. Toda sedaj na cestah ni bilo velike ljudi. Ob svitu cestnih svetilk je opazoval ljudi, ki so hodili mimo njega. Zdelo se mu je tako čudni, ker so imeli temno in skoraj zelenkasto polt. Od časa do časa je zagledal kakšno cerkev. Vse so bile zidane v tako čudnem slogu in so s svojimi zvonički segale vproko pod temno nebo. Mesto je bilo temno in tiho. Toda po dolgotrajni vožnji skozi zapuščeno pokrajino se mu je zdelo prijazno in živahno.

Ustavil je nekega duhovnika in ga vprašal, kje je cerkev, katero je lakal. Kmalu jo je našel in poleg nje hišo inženirja Mequineza. S tresočo roko

je potegnil za zvonec. Drugo roko pa je položil na prsi, kakor da bi hotel zadržati silno utripanje srca. Neka starka mu je prišla odpirat z lučjo v roki. Deček ni mogel takoj govoriti.

»Koga iščeš?« ga je vprašala starka v španščini. »Inženirja Mequineza,« je odvrnil deček. Starka je smejala s glavo.

»Tudi ti ga iščeš?« je dejala. »Skratni čas je, da se to konča. Ze tri mesece nas nadlegujejo. Ni dovolj, da smo objavili v časopisih. Zdi se mi, da bo treba nalepiti lepake na vseh oglih z obvestilom, da se je inženir Mequinez preselil v Tukumán.«

Deček je okamenel. Nato pa ga je pograbil za jezo.

»Ali je to preklestvo ali kaj? Ali naj umrjem na cesti, ne da bi našel svojo mater? Zdi se mi, da bom zblaznel. Moj Bog! Kako se imenuje kraj, kamor je odšel? Kje je? Kako daleč je od tu?«

Starki se je deček zasmilil. Dejala mu je s prijaznim glasom: »Ubog deček! Tukumán je oddaljen od tu kakih štiri sto ali pet sto milj.«

Deček si je pokril obraz z rokami in bruhal v jok. Nato je vprašal ihtoč: »In sedaj... kaj naj storim?«

»Kaj naj ti rečem, ubogi otrok,« mu je odvrnila starka. »Tega tudi jaz ne vem.«

Toda nenadoma ji je šinila neka misel v glavo. Dejala je: »Nekesa sem se spomnila. Zavij od tukaj na desno. Pri tretji hiši boš videl dvorišče. Tam stanuje nek trgovec, ki odrine jutri zjutraj v Tukumán s svojimi vozovi in voli. Mogoče te bo vzel s seboj. Ponudi se, da mu boš pomagal. Dal ti bo prostor na enem izmed svojih voz. Pojdi hitro k njemu.«

Deček je pograbil svoj nahrbtnik, se naglo zahvalil in stekel. Dve minuti pozneje se je že znašel na velikem dvorišču, ki so ga razsvetljevale številne svetilke. Tukaj je več ljudi nakladalo vozove, ki so bili silno veliki, podobni onim, kakršne imajo navadno cirkusi. Pokrili so bili z okroglo streho in imeli zelo visoka kolesa. Nek mož, visoke postave in z velikimi brki, je nadzoroval delo. Bil je zavil v plašč in imel visoke škornje. Deček se mu je približal in ga prosil, če ga boše vzeti s seboj. Povedal mu je, da je prišel iz Italije in da išče svojo mater.

Mož ga je pogledal od glave do nog in kratko odvrnil: »Nimam prostora.«

»Imam petnajst lir,« je prosiče vtrajal deček.

»Rad vam jih dam. Poleg tega sem pripravljen delati. Nosil bom vodo in krmo za vole in tudi vse drugo bom storil, kar boste hoteli. Zadovoljen bom, če mi daste le malo kruha. Prosim vas, usmilite se me in vzemite me s seboj.«

Mož ga je znova pogledal in dejal s prijaznim glasom: »Ni prostora... in poleg tega... mi ne gremo v Tukumán; gremo v neko drugo mesto, v Santiagu dell'Estero. Morali te bomo pustiti na pol in boš moral lep kos poti napraviti peš.«

»Nič ne delaj,« je vzklilni deček. »Pripravljen sem narediti še dvakrat toliko. Hodil bom. Ne delajte si zaradi tega skrbi. Na vsek način hočem dospeti do cilja. Prosim vas, vzemite me s seboj. Lepo vas prosim, ne pustite me tukaj!«

»Toda potovanje traja dvajset dni.«

»Nič ne de.«

»Potovanje je naporno.«

»Pripravljen sem na vse.«

»Moral boš potovati sam.«

»Ničesar se ne bojim. Pojdem tudi na konec sveta, samo da najdem svojo mater. Prosim vas, usmilite se me!«

Mož je dvignil svetilko k dečkovemu obrazu in ga pozorno pogledal.

»Dobro,« je dejal.

Deček mu je poljubil roko.

»Nocoj boš spal na vozu,« mu je dejal, preden se je oddaljil. »Jutri zjutraj ob štirih te zbudim. Lahko noč!«

Drugo jutro ob štirih je ob luninem svitu dolga vrsta voz krenila s velikim ropotom na pot. V vsak voz je bilo vpreženih šest volov, drugih šest pa je sledilo vozu in ti so bili določeni za zamenjavo.

Deček, ki se je zbudil ob odhodu, je kmalu zopet zaspal na vrelah, kamor so ga bili spravili. Ko se je znova zbudil, so se vozovi ustavili na nekem drugem odprtem kraju. Sonce je bilo že visoko. Vsi vozniki so sedeli na tleh v krogu okoli ognja, kjer se je na nekakšnem raznju peklo cel kos teleta. Ko so se najedli in dali tudi dečku precejšen kos mesa in kruha, so nekaj časa počivali, nato so krenili dalje. Vsa časa potovanja je vladal isti red, kakor pri vojaki. Vsako jutro so ob petih krenili na pot, ob devetih so se ustavili, ob petih popoldne so zopet odšli dalje in potovali do desetih zvečer.

(Nasledjevanje sledi.)

Zenski svet..

Pletena obleka za punčke

Pripravi si najprej krog po meri. Za izdelavo je treba približno 80 dkg volne. Za rob okrog vratu in na rokavih lahko uporabiš razne ostanke volne. Seveda moraš paziti, da se barve ujemajo. Za temeljno barvo je najbolje, če uporabljaš temnomodro, lahko pa tudi druge.

Delaj začneš pri vratu. S temnomodro volno nasnuješ 120 petelj in pleti 20 vrst izmenoma dve desni petlji in dve levi. Nato do 28. vrste z eno izmed svetlih barv (svetlomodro), 27. in 28. vrsta sta zopet temnomodri. Naslednjih šest vrst pleteš z drugo svetlo barvo (rumeno). Sledita zopet dve temnomodri vrsti. Sedaj moraš med vaskima dvema desnima in med vaskima levima petljama nasnujati še eno desno, oziroma levo, tako da boš imela po tri desne in tri leve skupaj. Nato pleteš zopet šest vrst s svetlo volno (svetlomodro), 43. in 44. vrsta sta zopet temni. Naslednjih šest vrst pleteš z drugo svetlo barvo (oranžno), 51. in 52. vrsta sta temnomodri. Sedaj vključiš oba konca, tako da pleteš od tu naprej v krogu v naslednji vrsti, ki je svetla (sveta), nasnuješ po vsaki levi in po vsaki zadnji desni še eno levo oziroma desno, tako da boš imela po štiri desne in štiri leve. Z isto svetlo barvo napraviš še pet vrst, 61. in 62. vrsta sta temnomodri, 63. do 68. svetle (rumene), 69. in 70. krog temen, 71. do 76. svetel (svetlomodra barva). V 71. vrsti dodaj vsaki četrti levi petlji in vsaki četrti desni po eno levo oziroma desno, tako da boš imela po pet levih in pet desnih petelj, 77. in 78. vrsta temnomodri, 79. do 84. svetle (oranžna). V 79. vrsti dodaj zopet po eno desno in eno levo, tako da boš imela po šest desnih in šest levih. S tem je pisani rob končan in začneš delati krilce.

Najprej moraš na vsakem ramenu sneti na pomožno nitko po 60 petelj, katere boš pozneje rabila za rokave. Nato moraš na vsaki strani na-

levo, 14. vrsta pet desnih, levo, 15. vrsta šest desnih, dve levi, 16. vrsta sedem desnih, ena leva, 17. vrsta same desne. Nato ponavljaš vzorec od začetka. Ko na koncu krilce zaključiš, pazi, da petlje ne bodo preveč stisnjene.

Za rokave nabereš ohiš 60 petelj, ki si jih prej spravila na nitko, potem pa nasnuješ ostale iz petelj na spodnjem delu odprtine za rokav, katere si nasnovala za krilo. Pleteš v krogu isti vzorec s temnomodro volno kot krilce. Tudi tukaj moraš paziti, da je število petelj deljivo s osem. Ko prideš do zapetja, moraš stisniti petlje po dve in dve tolikokrat, da rokav v zapetju ne bo preširok. Za zapetje uporabljaš svetle barve, kot za okrog vratu. Pleteš pa dve desni in dve levi.

Temen rob okrog vratu obrneš nazven in trdno prišiješ. Nato spleti vrvice iz raznobarnih nitk in jo potegni skozi rob. Na obeh koncih vrvice pritrdi čopke iz enake volne.

Snaga v hiši — zdravje dojenčka

Ce mati ljudi snago, bo obvarovala svoje dele marsikatero boleznijo. Ko neguješ otroka, moraš zelo paziti na čistoto. Na rokav, na obleki, na plenah in na vsem, kar pride z detetom v stik, more biti nesnažno. Preden dvigneš dete iz njegove postelje, umij si roke, čeprav se na videz snažne. Očisti in postriži si nohte, ker se pod njimi skriva največ nesnage. Roke si umij s toplo vodo in z milom; da bi si jih le površno splaknila, to še ne zadostuje. Dolgi rokavi so v oviro pri negi dojenčka in tudi se na njih nabira nečistoča. Najbolje je, če si rokave zavihaš do komolca. Plenic, igračk, cucelj, vse stvari, katere uporabljaš pri dojenčku, moraš prej skrbno oprati. Vsak dan skrbno pometi sobo in zbršiti prah. Voda, milo, krpa za prah in mela so najboljše detetovi prijatelji. Varujejo ga pred marsikatero boleznijo.

Blizja in lažja je pot do vode, kot pa do zdravila.

Francek ne bo berač

Mali Francek se odpravlja spat. Počitnice so minile in jutri se zopet začne šola.

Letos bo šel že v drugi razred, in prvo navdušenje se je že pogojevalo. Polagoma se začneja zavedati, da je šola dolgočasna in neprijetna dolžnost, medtem ko so se mu lanske leto šolski dnevi zdeli praznični in se počitnice ni prav nič veselil.

Mati se čudi tej izpremembi. Kada bi dognala, kako daleč je ta preobrat že prišel.

»No, Francek, ali se že kaj veselil, da boš jutri zjutraj zopet šel v šolo?« ga je vprašala stojč ob njegovi postelji.

»Seveda,« je dejal tu pri tem globoko vzdihnil. »Kaj imaš rajši, šola ali počitnice,« ga je mati vprašala dalje.

»Prav za prav počitnice.«

»Toda počitnice moraš imeti le, če greš v šolo, če delaš. Ali razumeš to? Noben človek nima vedno počitnic,« mu je pojasnjevala mati.

»Kvočjemu berač,« ji je ugovarjal.

»Ali hočeš torej postati berač?«

»Oh, tega pa nikakor ne! Je z grozo vzklikal Francek.

Mati je bila tega odgovora vesela, ker je uvidela, da njeni nauki niso bili brez uspeha, da njen maleček zna ceniti vrednost dela in ga je strah pred pohajkovanjem.

»Zakaj ne ne?« je hotela vediti. Očitila je nekako samopodajanje nad dečkovo bistroumnostjo in nad njegovim preziranjem tenobe in brezdelja.

»Berači morajo vendar toliko hoditi naokoli, če se je odrezal nadebudni sinček.

Med štirimi očmi

R. Z. V zadregi ste, ker ne veste, kako bi svojemu otroku odgovorili, kako je prišel na svet. Najbolj nespametno je, ko matere svojim otrokom pripovedujejo razne bajke o škarkljih in podobno. Otroku povejte čisto preprosto resnico, seveda njegovim starostim primerno. V raznih vzgojnih knjigah boste našli lažjavečna pojanila. Zelo lepa razlaga je v povesti »Stanko in Verica odkrivata nov svet, ki jo priobčujemo na »Otroški stranišč.

DAJ MI SVOJE
SRCE
Jolanka Gerely

»Tebi je ločitev enako lahka stvar.« »Da, pred svetovno vojno so se oboje ločene žene, ki so se vnovič poročile. Vojna pa je izpremenila tudi naravo o ženah.« — »Iz katerega časa pa črpaš to učenost?« — »Berem vse, kar mi pride pod roko, kakor delajo vsi.«

»Ti se hočeš torej za vsako ceno poročiti, za srečo ti ni mar,« resno vpraša teta Ana. »Srečna, vsako dekle hoče biti vendar srečno, če se poroči.«

»Povej, otrok, ali si že kdaj razmišljal o položaju žene, ki svojega moža ne more več prikleniti nase. Ali si mislila na usodo ločene žene, ki mora vso težo svojega zlomljenega življenja nositi sama.«

Ti si moderno dekle, ki boče biti svojemu možu tovarišica, ne pa sužnja in igrača. Kljub temu ga hočeš pridobiti s sredstvi, ki delujejo le na čute. Verjemi, da pravice, ki si jih v dobi moderne poganstva žena pridobi na ta način, niso nič večje, kakor one, ki jih je imela v stari poganski dobi. Ponašate se s svojo samostojnostjo, v resnici ste le osamele, ker nečete pripadati ne domu, ne družini in ne Bogu.«

»Ali za nas, ki čakamo, ni druge poti do sreče?« — »Čakajte, a ne križem rok. Živite tako, da vas bo mož, če ga vam bo Bog poslal, našel pripravljeno za mater in ženo, da boste plemenitega duha in da bo vaše telo čisto. Če pa ne boste srečale primerne življenjske druge, si poiščite tak cilj, da bo vaše življenje kljub temu koristno. Pravi mož je oni, ki vas ljubi zaradi vas samih. Kdor v zakonu išče časti in denarja, ne hrepeni po ženi.«

Zvonec je naznanil novega gosta. Prišla je preprosta, a elegantno oblečena mlada gospa.

»Gospa Zora,« jo je prosiła teta, »z gospodičama že dolgo razpravljamo o zakonu.« Če ti ni pretežko, povej nam, kako si našla svojega moža.«

Zora je poudarila in molčala nekaj trenutkov: »Moji mlajši sestri sta se poročili pred mano. Stran me je bilo, da sem še donna, čeprav sem najstarejša in sem šla za nekaj časa v inozemstvo.

Ker sem znala več jezikov, sem dobila službo družabnice pri neki gospe v Švici. Sele čez dve leti sem prišla obiskat domače. Puncsko svoje mlajše sestre sem imela zelo rada. Ko nas je obiskal nek naš znanec, ki je pripeljal nekega tujega gospoda s seboj, sem se igrala z otrokom. Tujec je mislil, da sem otrokova mati. Sele iz pogovora je videl, da se je motil. Še leti dan me je vzljubil. Pozneje mi je pripovedoval, da ga je ganilo, ker sem tako ljubeznivo razpravljala z otrokom. Mislil si je: »Kakšna škoda, ker je poročena.« — Čez pol leta sem bila že njegova žena. To je vse!«

»Kako zanimivo,« sta hkrati zaklicali obe dekleti. »Veš Stefka,« se nasmeje teta, »tudi Zora je malo pred poroko sklenila, da se ne bo poročila. Pavla ni pridobila njena lepota, temveč materinski pogled, ki je odseval iz njenih oči in v nežni ljubezni objemal malo nečaknjeno.«

IX.

»Halo Stefka,« zakliče nekdo na ves glas na ulici in Dora potegne Stefko za roko.

»Čestitaj mi!« ji reče ves razigrana, »zaročila sem se.«

Smeje se gleda Stefko v oči, kakšen vtis bodo napravile nanjo te besede. Stefka mirno odvrne: »Zaročila... saj si že poročena?«

»Seveda, poročena in zaročena, vse obenem. V tem mi ti nisi kos.«

»Pa se vendar ne misliš...?« — »Ločiti,« ji vpadе Dora v besedo. »Zelo zanimiva zgodba, stopiva v tole slaščičarno, da ti jo povem.«

Razšla se bova kot najboljša prijatelja, le za ljubljana nista več, zato je najino skupno življenje brez pomena. Ko bova prosta, bova lahko ele dila klicu svojega srca.«

»Saj je komaj leto, kar sta si obljubila zvestobo. Cerkev vaju ne more ločiti, ne ti in ne tvoj mož se ne moreta vnovič poročiti.«

»Kaj me Cerkev brigal! Državni zakon mi dovoljuje, da se ločim in se zopet poročim. Šleka, cerkveni nauk o neeločljivosti zakona ni v skladu z naukom o človeški svobodi. Časi se izpreminjajo, tudi žena ima prav tako pravico svobodno razpolagati s svojim življenjem kot mož.«

(Nadaljevanje sledi.)

movati toliko novih petelj, da bo obleka dovolj široka. (Glej krog!) Krilce pleteš prav tako v krogu, kakor si pletla zgornji del. Paziti moraš, da je število petelj deljivo s osem.

Prvo vrsto pleteš same desna. Druga vrsta: ena leva sedem desnih, 2. vrsta dve levi, šest desnih, 4. vrsta tri leve, pet desnih, 5. vrsta štiri leve, 4 desne, 6. vrsta pet levih, tri desne, 7. vrsta šest levih, dve desni, 8. vrsta sedem levih, ena desna, 9. vrsta same leve, 10. vrsta ena desna, sedem levih, 11. vrsta dve desni, šest levih, 12. vrsta tri desne, 5 levih, 13. vrsta štiri desne, štiri

NAŠI VELIKI MOŽJE

JANEZ BLEIWEIS, „OČE DOMOVINE“

Dr. Janez Bleiweis, veliki voditelj Slovencev v prejšnjem stoletju, se je rodil l. 1808. v Kranju. Po odlično dovršenih srednješolskih študijah v Ljubljani se je vpisal na dunajsko medicinsko fakulteto, kjer je l. 1833. postal doktor zdravilstva. Zaradi svojega temeljitega znanja je dobil mesto asistenta za specialno patologijo na dunajski vseučiliški kliniki. Pozneje se je posvetil izključno živnozdravstvu. S svojo knjigo o boleznih konj, ki je doživela 15 izdaj (kar je bilo za tiste čase izredno veliko), si je pridobil sloves v strokovnih krogih. Leta 1849. mu je bila ponujena stolica za živnozdravstvo v Münchenu. Ze preje pa je bil kot dvatridesetletni živnozdravnik med najresnejšimi kandidati za naslednika prof. Langebacherja na stolici živnozdravstva na Dunaju. Vendar se ni udeležil razpisa tega mesta, ampak je odšel v domovino, kjer je prevzel profesuro na tedanjem ljubljanskem zdravniško-kirurškem učilišču in obenem tajištvo Kmetijske družbe, ki je bila začela izdajati »Novice«. Društveni tajnik jih je imel urejati. Ko je pod pritiskom Metternichovega režima zaman moledeval tiskar Blaznik, da se mu dovoli izdajati slovenski časopis in se je Smole brez uspeha ubijal z enakimi prošnjami, je Bleiweis uspel, da je v varnem okrilju pospeševanja kmetijstva budil z »Novicami« slovensko podeželje, oblikoval slovenščino in organiziral narodno delo.

Bleiweis je v »Novicah« uvedel nov slovenski črkopis — gajico namesto bohorčice. Konec je naredil raznim jalovim jezikoslovnim prepričim. Odločno je poudarjal proti Cegnarju, da ne gre puliti se vedno samo za slovnik in pravopis. »Novice« so polagoma nadvladale pokrajinsko razcepljenost in ustvarile zavest skupnosti med vsemi Slovenci. Bleiweisu gre tudi poleg Prešerna glavna zasluga, da so Slovenci v časih ilirizma ohranili laetno narodno samobitnost. Bil je med prvimi, ki je razumel pomen zgodovine za narodovo življenje. Sam je opisoval velike može v »Novicah«. Pozival je Kranjsko zgodovinsko društvo, naj izdaja svoje epise v slovenskem jeziku.

Bleiweis je bil srčno dober človek. Dnevnik iz univerzitetnih let nam kažejo za vse dobro in lepo vnetega mladeniča, ki je ponekod že prav sentimentalen. Toda z vztrajnim delom si je izoblikoval izredno trden značaj. Ze na Dunaju je študiral in obenem opravljal službo praktikanta, da je preživel ženo in otroka. Živel je po natančnem dnevnem redu v neumornem delu. Bil je v stiku z vsemi večimi možmi tedanje Slovenije in še drugih narodov. Njegov plodonosni vpliv je bilo čutiti prav na vseh področjih tedanjega slovenskega življenja. Tako vestranskih ljudi tudi posej Slovenci nismo imeli. Zapustil nam je obširno korešpondenco in nešteto zapiskov.

Z županom Hradeckijem sta imela življenjsko geslo »Ilegma«, brez razburjenja. Bleiweis se v nobenem življenjskem položaju ni dal spraviti z ravnotežja, neprijetna mu je bila vsaka razburljivost. Ni napadal z drznim nasokom, a branil se je in branil je z žilavim odporom, ne umaknivši se niti za pedl šee kadar se mu je zdel čas ugoden, je oprezno korakal naprej in zasledil postojanko.

Dasi je bil v akademskih letih lahko okužen od zgodnjega liberalizma predrevolucijskega Dunaja, vendar proti Cerkvni ni nastopal, sodeloval je z Jeranom in se nekajkrat odločno potegnil za katoliško stvar. Njegovi žilavi konservativnosti je pripisati zaslugo, da se liberalizem pri nas ni povzpel do take moči, ko pri Cehih ali Hrvatih.

Bleiweisa so sodobniki silno častili, danes pa vlada med Slovenci, zlasti po zaslugi liberalnih literarnih zgodovinarjev, o njem precej drugačna sodba, o kateri se ne da reči, da bi bila pravilna.

Naj se mu očitja že karkoli, neizpodbitno pa drži, da je Bleiweisov pomen za Slovence neprecenljiv.

Kdor bo pregledal vse Bleiweisovo delo in ga ne bo sodil le iz ozkega književnega zrelišča, ampak bo upošteval celokupne tedanje težke razmere, ne bo mogel preceniti Bleiweisovega izrednega političnega čuta in taktične sposobnosti, s katero je polagal trdne temelje slovenskemu narodnemu razviku.

Revolucionarnega leta 1848. je bil Bleiweis poklican v pomnoženi zbor deželnih stanov kranjskih. V »Novicah« je objavil med drugimi zahtevami slovenskega naroda tudi zahtevo po slovenski univerzi. V deputaciji kranjskih stanov na dunajskem dvoru je odločno branil naše narodne pravice. Kot predsednik »Slovenskega društva« je prevzel dejansko v roke vodstvo Slovencev. Pod njegovim vodstvom je l. 1850. oskrbevalo »Slovensko društvo« slovenske čitanke za nižje gimnazije razrede. Dal je pobudo za Wolfov slovenski slovar. Sam navdušen občudovalec dramske umetnosti — kot akademik in asistent na Dunaju ni zamudil nobene Shakespearejeve predstave — je vneto pospeševal razvoj slovenskega gledališča. Izdajal je v letih 1864.—1865. »Slovenske gledališčne igre«.

»Matici Slovenski«, katere soustanovitelj je bil, je bil več let predsednik in urednik »Letopisu«. V živnozdravniški službi je prebrazil mnogo slovenske zemlje in se je temeljito seznanil s potrebami našega podeželja. Ohranjenih je na stotine govorov, ki jih je imel kot deželni poslanec, v katerih se je zavzemal za gospodarsko obnovo, za pravilno porazdelitev davčnih bremen, za izboljšanje zdravstvenih razmer.

V 60. letih je z organizacijo narodnih čitalnic prepregel slovenska mesta in irge in v sedemdesetih letih je z narodnimi tabori ponesel narodno zavest med široke kmečke plasti.

Njegovo sedemdesetletnico so proglasile vse tedanje slovenske stranke za dan premirja. Ob »očetu slovenskega naroda« so se zbrali vsi nasprotniki. Priznani in odlikovani je kar deževalo. Voditeljica zavednih Slovencev Valeska grofica Barbo mu je poklonila srebrn lovorov venec. Nešteto občin, ustanov in društev ga je počastilo s častnim članstvom. Tako neprisiženega in vestranskega priznanja ni žel morda še noben slovenski voditelj. Sredi dela, upov in načrtov, ga je l. 1881. dohitela smrt.

Na božji njivi

Cez naravo širno spuščala
lahno se jesenski čas.
V sivi pajčolan ovija
megla v jutrih mesto, vas.
A na božjo njihovo legel
s cvetjem je pomladni kras.

Lučice tisoč po grobovih
vnetu lašno trepeta,
kot da zvezde žarnooke
so spustile se z neba.
Mimo njih po poti ljudstvo
hodi, tiho šepeta.

Ko molčec med njimi stopam,
misli duh na oni kraj,
kjer so duše koprneče,
da bi skoraj prišel v raj:
njihov dolg z nevidno silo
vleče v muke jih nazaj.

Bolečina jim druguje,
lica močijo solze.
K nam zemljanom hrepeneče
svoje dvigajo roke,
da olajšamo jim boli
silno, silno si žele:

»Kras grobov nam ne koristi!
Dobrih del darujte nam!
Vaše žrtve in molitve
naj odpro nam rajski hram!
Večno bomo vsem hvaležne!
In plačnik vam Bog bo sam!«

Pot skozi stoletja

Vendar pa se ta inkvizicija ne sme zamejati na politično inkvizicijo, ki je bila ustanovljena svetne oblasti. Tu so se godile velike zlorabe, ki so izmed njih nekatere znane tudi v zgodovini. Odlod je padla mrznja tudi na cerkveno inkvizicijo ter naredila iz nje nekako strašilo srednjega veka. Treba pa je vedno pri vprašanju inkvizicije ločiti cerkveno in politično inkvizicijo. Prva je imela za cilj čisto versko področje in se je odlikovala po svoji zmernosti in prizanesljivosti, druga pa se je kmalu izrodila v sredstvo političnega obračunavanja.

Bonifacij VIII

Izmed srednjeveških papežev je Bonifacij VIII. morda pri nekaterih zgodovinarjih najslabše zapisan. Ze v srednjem veku samem je vstala proti njemu huda vojna, ki so jo uprizorili z raznih strani in od raznih političnih skupin. Tako je znano, da ga je tudi slavni italijanski pesnik Dante Alighieri postavil v svoji znameniti pesnitvi v pekel in morda se je predvsem njemu zahvaliti, da je dobil Bonifacij VIII. v zgodovini tako slabo ime. Treba pa je pri vsem tem poznati politično ozadje.

Gonja proti Bonifaciju je se začela predvsem na francoskem dvoru. Leta 1302 je francoski kralj Filip Lepi obtožil papeža ničesar manj, kakor krivoverstva, še dalje, obtožil ga je nemorale, kršenja spovedne molčečnosti in še dalje, obtožil ga je celo zveze s hudicem. Celo potem, ko je Bonifacij umrl, je maščevalni francoski kralj zahteval od njegovega naslednika, da je obnovil sodni postopek proti umrlemu papežu, da bi ga črtal iz seznamov zakonitih papežev. Spletarski kralj je našel celo 37 priči, ki so obtožile pokojnega papeža brezboštva. Vsa zadeva je prišla končno pred cerkveni zbor v Vienni leta 1311, kjer pa so člani cerkvenega zbora vse obtožbo zavrgli.

Toliko nasprotje bi ostalo precej nerazumljivo, če ne bi priznali v Bonifaciju tudi njegovih slabosti. In v resnici je pripadal papež Bonifacij VIII. tisti skupini ljudi, ki s svojo neodipljnostjo in v svojo vztrajnostjo ter velikopoteznostjo ustvarjajo neprijatelje sebi in stvari, ki jo zagovarjajo. Bil je po značaju zelo zelo oblasten, silovit v občevarjanju s svojimi podrejenimi, ni poznal kakšne sredine, marveč je šel vedno do skrajnih meja močnosti, ni se menil za nasprotnike, marveč je korakal do svojega cilja brezobzirno ter se ni bal nobenih ovir. Dodati je treba, da je bil od sile razumen (njegov zdravnik ga je opredelil, da ima levji pogum in orlov razum), toda kljub temu ni mogel razumeti zgodovinskega trenutka. Časi Inocenca III. so že davno prešli. Krščanska Evropa kot politična enota se je že davno razvijala. Bonifacij VIII. pa je mislil, da bo še lahko združil Evropo pod vrhovnim političnim vodstvom rimskih papežev. To so bile napake in nepravilne sodbe, na katerih je Bonifacij VIII. gradil svoje delo. Toda kljub temu je po svojem izredno plodovitem in velikopoteznem delovanju Bonifacij VIII. priznan kot velik papež in njegove zasluge za Cerkev so številne in velike.

Kot ena izmed njegovih zaslug se lahko navede prav odpoved prejšnjega papeža Celestina V., ki, čeprav svetnik, je bil popolnoma nezmožen voditi težko dolžnost vrhovnega poveljarja Cerkev ter je polagoma postal samo slepo orodje neapeljskega kralja Karla Anžuvinskega ter s tem ogromno škodoval Cerkvni.

Ko je bil na Celestinovo mesto izvoljen Bonifacij VIII., si je takoj zastavil za cilj utrditi mednarodni mir. Potreba tega cilja je bila v tisti okoliščini nad vse jasna. Vojske so divjale med Francijo in Anglijo, med Neapeljskim kraljestvom in Aragonskim, med Benetkami in Genovom, med Benetkami in Akvilejo, v Nemčiji je divjala državljanska vojska, v Italiji so se posamezna mesta borila na smrt in življenje. Bonifacij se je z vsa odločnostjo začel potegovati za mir in mirajsko, lahko se reče, izredno veliko dosegel, pri tem se pa zelo obsoval in onemogočil. Tako se je s pomiritvijo mesta Florence nakopal silnega sovražnika v osebi Dantega Alighierija, ki ga je nato v svoji pesnitvi postavil v pekel.

Za naše mlajše

STANKO IN VERICA ODKRIVATA NOV SVET

Dvignila sta se in odšla z roko v roki proti gozdu. Usedia sta se v bližini drevesa na mah in opazovala veverico, ki je večkrat prišla iz gnezda in se vrnila vanj. Nato sta se začela pogovarjati o pticah, o drugih živalih, o cvetlicah, o svojih zbirkah in o školjkah, katere bodo vsi trije nabirali ob morju, kamor bodo prav kmalu odšli. Pogovarjala sta se tako dolgo, dokler Verica ni pozabila na svojo žalost in zopet postala vesela.

Po kosilu jo je Francek poklical na vrt.

»Verica,« ji je dejal, »epam, da ne boš več jokala zaradi male veverice.«

»Ne,« mu je tiho odvrnila.

»Pridi z menoj! Grem po njo. Izkopati ji hočem grob in jo položiti vanj z vsemi cvetlicami vred, s katerimi si jo ti obdala.«

»Prav rada grem s teboj. Stankota pa ni treba klicati. On vzame vse le za šalo. In vendar je ta dogodek tako žalosten. Kaj ne Francek?«

Odšla sta torej skrivaj v utico, kjer je še vedno ležala veverica na lehi sredi cvetlic. Položila sta jo v malo leseno škaflo, katero je Francek prinesel s seboj in jo pokrila s cvetlicami. Nato pa je Francek vzel lopato in odšel iz utice. Verica mu je sledila in previdno nesla škaflo s mrtvo veverico.

»Mislim, da bo najboljša, če jo pokopljemo v gozdu,« je dejal Francek. »Saj je tam živela tako prečno.«

Odšla sta v gozd in Francek je izkopal globoko jamo. Verica pa je stala ves čas poleg njega in ga opazovala.

»Ali se ti ne zdi prav, da bi molila zanjo?« je nenadoma vprašala.

»Ne, Verica, tega ni treba, ker veverica nima duše. Paž na lahko moliš za samico, da bi svojega tovariša preveč ne pogrešala in da bi njeni otroci dorasli brez neprilic.«

»V ta namen pa sem že molila,« je odvrnila Verica.

Položila sta veverico v jamo in pokrila grob z mahom. Okrasila sta ga še s cvetlicami in s mladimi smrekovimi storži. Nato sta se vrnila k utici. Francek je opazil, da je Verica bila še vedno nekoliko žalostna. Spoznal je, da imajo deklice mnogo bolj nežno čuteče srce kakor dečki in zato se za takšne stvari bolj občutljive.

Verica pa je prekinila njegovo razmišljanje. »Francek,« je dejala, »kako sem vesela, da si postal naš, ker sem spoznala, kako znaš vsako stvar prav razumeti. Stanko pa tega ne zna vedno.«

Francek se je njenih besed zelo razveselil. Vse popoldne sta se igrala skupaj. Metala sta žogo in Francek se je trudil, da je vedno zmaga. Verica, ne da bi opazila, da je to delal nalašč.

Po malici so otroci odšli z gospo Rayevo v gozd in sedeli na klopcu v bližini drevesa, kjer je bilo veveričje gnezdo. Otroci so sedeli tiho mirno, da bi videli veverico priti iz gnezda.

»Ali tudi veverice nesejo jajca?« je vprašal Stanko.

»Nikakor ne,« je odvrnila gospa Rayeva.

»Ali pa namesto jajc znesejo že kar male veverice?«

»Res je tako,« je odvrnila gospa. »Najprej oče in mati pripravita toplo gnezdece v kakšni drevesni duplini ali pa zgradijo veliko gnezdo na najvišjih drevesnih vejah. Ko je gnezdo pripravljeno, položi samica svoje mladice na toplo ležišče, katerega sta jim s samcem tako skrbno pripravila. Od začetka so še zelo slabotni, brez dlake in njihove oči so popolnoma zaprte. Zato jih mora zelo skrbno čuvati in paziti, da jih ne zebe.«

»Torej so mladici poprej bili v njenem telesu, kakor jajčeca pri pticah?« je vprašala Verica.

»Seveda,« je pojasnjevala gospa Rayeva. Sprva so bili tako drobni, kakor seme pri cvetlicah... resnična mala jajčeca.«

»In ta jajčeca je oče potem oplodil, kaj ne?« je vprašal Stanko.

»Da. Nato so polagoma postala vedno večja in so se počasi spremenila v male veveričke. Toda te so bile še mnogo preslabotne in preveč nežne, da bi mogle živeti zunaj na zraku in svetlobi. Zato so ostale v materinem telesu, kjer so bile mnogo bolj na varnem in na toplem. kakor v najlepšem gnezdu. Tukaj so rastle toliko časa, dokler niso postale dovolj velike in močne, da so lahko prišle na svet. Samica je nekako vedela, kdaj so mladici dovolj veliki; tedaj je ostala v gnezdu in ko se je drugo jutro samec prebudil, je zagledal tri otročičke in svojo družico, ki jih je s ponosom gledala.«

»Ali jim tedaj oče začne nositi lešnike? Gotovo jih mora sam zdrobiti, ker mladici najbrže tega še ne zmorejo,« je pristavil Stanko.

Gospa Rayeva se je nasmešnila.

»Male veveričke še ne morejo jesti lešnikov,« je pojasnjevala. »Toda narava je tudi za to poskrbela. Dobivajo hrano, kakršno imajo vsi mladici višjih živali. Isto hrano, kakor ste jo imeli vi, ko ste bili majhni.«

»Ali misliš mleko?« je vprašala Verica.

»Da,« je odvrnila gospa Rayeva. »Videli ste že, kako mladi teletči sesajo mleko. Ko ima veverica mlade, ima tudi ona mleko, prav tako kakor krava. Male veveričke živijo nekaj tednov samo od tega mleka. Ko nekoliko dorastejo, jih oče nauči jesti tudi lešnike, storže in želod. Ves čas dokler so mladici še zelo majhni, samec skrbno pazi, da bi se noben sovražnik ne približal gnezdu. Ko pa mladici postanejo večji, jih uči skakati in plezati po drevju. Pokaže jim tudi, kateri sadeži so dobri za hrano. Mladici ostanejo pri svojih starših mnogo več časa, kot pa ptički. Zapustijo jih šele jeseni, ko so že popolnoma odrasli. Kmalu jih popolnoma pozabijo in naslednje pomlad si sami poiščejo družico in si ustanovijo lastno družinico.«

»Čudno, da tako hitro pozabijo svoje starše,« je vzklila Verica presenečena.

»Gozdne živali nimajo mnogo spomina,« jo je poučevala gospa Rayeva. »One ne morejo misliti, čuditi se in spominjati se, kakor mi. Vse, kar storijo, delajo le nagonsko in slepo izvršujejo zakone, ki jih je Bog položil v naravo. Tudi njihov strah je nagonski in jih ne muči kakor nas. Ko se jim približa kakšna večja žival, le nagonsko zbežijo in se skrijejo. Vedno so pripravljene da zbeže, zaradi kakršnega koli vzroka, toda to še ne pomeni da živijo v neprestanem strahu. Saj tudi vi ne živite v neprestanem strahu, da bi vam kakšna stvar ranila oči in vendar se vaše trepalnice zaprejo, kakor hitro se vašim očem približa kakšna nevarna stvar... prah, premočna svetloba ali kar koli. Zaprete oči nagonsko, ne da bi pri tem kaj mislili. Ne smemo torej misliti, da so male živalce srečne ali nesrečne, ker so boječe. Niti malo nimajo pojma o tem, kaj je trpljenje.«

»Ali misliš, da je veverica zelo žalostna, ker je njen tovariš mrtve?« je vprašala Verica.

»Zelo verjetno je opazila, da ga ni več,« je dejala gospa Rayeva. »Čutila je, da se je nekaj spremenilo, ker ni videla več njegove glavičice, ki se je poprej od časa do časa pokazala v odprlini. Vendar pa ne moremo reči, da bi živali bile žalostne. One si ne morejo predstavljati trpljenja in smrti tako, kakor mi. Zato po našem mnenju

tudi mala veverica ne žaluje po svojem tovarišu. Priprhana sem, da ga bo prav kmalu pozabila, če ga že ni in da se sploh ne bo več spominjala, da je kdaj bil pri njej.«

»Tega pa sem zelo vesela,« je vzklila Verica. »Tako zelo mi je bilo hudo zaradi uboga male veverice. Res je najbolje, da čim prej pozabi na svojega tovariša. Saj ima svoje otročičke in zato ne bo ostala sama. Toda zaradi mrtve veverice mi je pa le še vedno težko. Bila je tako vesela in živahna, sedaj pa leži mrtva in negibna pod zemljo.«

»Res je velika škoda vzeti brez potrebe življenje tem malim in veselim živalcem. Saj je to vse, kar imajo. Življenje je edini, čudoviti dar, katerega jim je Bog naklonil. Ne razumem, kako je mogoče najti užitek v tem, da se jih umori,

V tem se odkriva v človeku najnižji nagon, kaže se njegova sebičnost in njegova krutost. Pokazati hoče, da je močnejši kot vsa druga živa bitja. Mogoče bosta nekoč tudi vidva, moja dečka, čutila v sebi to. Ne pustita, da bi se to nagnjenje pokazalo na zunanji. Zavedajta se, da je krutost najbolj nizkolno nagnjenje v človeškem srcu. Nič je ne more opravičiti. To nagnjenje nas najbolj oddaljuje od Boga. Brezobzirnost do živali pa je eden izmed zunanjih pojavov tega nagnjenja. Kdor pa zna biti dober do živali, skrbi za njih, jih ljubi in občudovati to, kar je na njih občudovanja vrednega in se zanje celo bori,« je pristavila in z nasmehom pogledala oba dečka, »postane plemenit. Takšni ljudje postanejo dobrotniki človeštva.«

»Pazil bom na to drevo, da bom videl, kdaj bodo veveričke prišle ven in se bodo začele igrati,« je dejal Stanko. »Meni so veverice bolj všeč kot ptički. Ko bom velik in bom postal član parlamenta, bom predlagal zakon, da nihče ne sme loviti gozdnih živali zato, da bi jih imel ujet. Vse živali, ki so v živalskih vrtovih, bi ukazal prepeljati v njihovo rojstno deželo.«

»In ti sam tudi ne boš hodil na lov na divje zveri?« ga je zaskrbljeno vprašala Verica.

»Gotovo ne,« je odvrnil Stanko. »Kar se tega tiče, sem se že premislil.«

»Kaj boš postal pa ti, Francek, ko boš velik?« je vprašala Verica, ko sta se nekoliko pozneje vračala z roko v roki iz gozda.

Zelo rad imam živali,« je odvrnil Francek. »Vendar pa mislim, da jim ne bom posvetil svojega življenja, ko odrastem. Človek je mnogo višje bitje. Mogoče bi postal zdravnik... Toda Bog je še mnogo višji od ljudi... Mogoče bi... Mogoče bi postal duhovnik... Toda to je moja skrivnost, Verica. Ne smeš tega nikomur povedati.«

(Konec prih.)
23

Kmetovalci, Barjani in drugi!

Na Barju, pa tudi v drugih predelih naše pokrajine želimo letos zasajati najmanj

1000 hektarjev
s sončnicami za izdelavo jedilnega olja.

Na Barju dajemo prednost travnikom in pašnikom, ki so varni pred dalje časa trajajočo poplavo. Seveda pa lahko sadimo sončnice pri kolobarjenju tudi na že obstoječih njivah.

Seme in vsa potrebna navodila za sajenje boste dobili pri nas. Na željo bomo preskrbeli tudi umetna gnojila.

Jamčimo za odkupno ceno, ki vam bo zagotovila lepo donosnost. Kdor se bo že letos odzval, bo imel tudi v prihodnjih letih prednost, kajti sončnice **bomo stalno gojili**.

Vsaka večja vas bo imela po enega kmetovalca kot našega poverjenika.

One posestnike, ki imajo dovolj zemlje, pa bi jo sami ne mogli obdelovati in bi je zato nekaj dali v najem, prosimo, da nam to sporočite z navodno velikosti parcele in pogojem. Prav tako naj se javijo oni, ki bi jo radi vzeli v najem.

V vaseh, kjer še ni poverjenikov, pa bi se ta ali oni kmetovalec zanimal za poverjenišvo, naj nam to takoj sporoči.

Ker je za ledino potrebno jesensko oranje, prosimo, da se zainteresirani takoj javijo poverjeniku ali pa z dopisnico naravnost tovarni olja

HROVAT & KOMP., Ljubljana

Palača Ljubljanske kreditne banke
III. nadstropje

Vsi delodajalci se opozarjajo na določila navedbe o ureditvi povpraševanja in ponudbe dela, na podlagi katerih vsak delodajalec, ki želi zaposliti delavca ali nameščenca (tudi hišno gospodinjstvo in kmečke posle), ga sme sprejeti samo s posredovanjem namestitvenega urada, ki pošlje na deželi pri vsakem občinskem uradu.

Jedilno olje

namomestek si lahko pripravite sami z našim preizkušenim praškom „Amisan“. — 1 zavitek Amisana zadostuje za 1 in pol litra oljnat mešanice in velja L. 1.50, po pošti L. 2.50. — Denar morate poslati v naprej. Navodilo je zraven.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1
Na deželi pa zahtevajte Amisan prašek pri Vašem trgovcu ali zadrugi.

Trebelno nad Mokronogom. Pretekli teden smo spremili v večnost pok. Janeza Zagarja iz Radne vasi, ki je postal žrtve pod konjskim kopitom. Pokojni Janez je šel, da bo konje zapregel v voz; kar nenkrat ga je konj udaril s tako silo s kopitom v trebuh, da je bila zdravniška pomoč brezuspešna. Naj mu svetli večna luč!

Izdelujem
razna vrsta
trena za kro-
ne žage.
Avtomatične
brusilne
stroje za bru-

Fran Lončar

izdelovatelj avtomatičnih brusilnih strojev
Celovška 43, Ljubljana VII

Sportni pregled

V novih razmerah se je znašel slovenski nogomet v težkem položaju. V Ljubljanski pokrajini so ostali le trije močnejši nogometni klubi — Ljubljana, Hermes in Mars — ostali so ostali izven novih meja. Pri organizaciji novega prvenstvenega sistema se je znašla Slovenska nogometna zveza v precejšnji škripi. Po kratkotrajni krizi pa so le sestavili prvenstveni razred, v katerem igra sedem klubov. Poleg že zgoraj omenjenih — Ljubljane, Hermesa in Marsa — so sprejeli v prvi razred še Jadran, Svobodo, Grafiko in Elan. Torej samo ljubljanski klubi razen Elana, ki zastopa dolensko metropolo.

Prva srečanja med moštvi so bila še nezanimiva. Polagoma pa so se enajstotice vgrale, igre so postajale od nedelje do nedelje zanimivejše, na igrišču je začelo prihajati tudi več gledalcev. V nedeljo so odigrali četrti kolo jesenskega prvenstva, o katerem podejamo v naslednjem kratko poročilo.

Mars: Grafika 5:0 (3:0)

Na skromnem Marsovem igrišču za Kolinsko tovarno se je nabralo precej ljudi, ki so bili priča Marsovega gospodarjenja na zelenem polju. V Marsovem moštvi je nekaj star. igralcev, med njimi Doberlet, Slamič, Sočan in Slapar, ki obvladajo zogo tako dobro, da jim »Tiskarnarje« niso mogli blizu. Borili so se do konca, vendar precej stisnjeni pred svoja vrata, v katera sta izstrelila Slapar in Žigon po dva gola, Doberlet pa enega. Polčas je bil 3:0.

Jadran: Svoboda 2:2 (2:2)

Po lepem nastopu, katerega je pokazala Svoboda prejšnjo nedeljo proti Ljubljani, je bilo veliko zanimanje za njeno igro proti Jadranu iz Trnovega. Obe moštvi sta približno enako sposobni in se borita za vodstvo med slabšimi v prvem razredu, t. j. za četrto mesto. Igralci Svobode so mladi in veliko obetajo. Vendar, proti izkušenejšim Trnovčanom niso mogli doseči več kot izenačenje. Prvi gol za Jadran je dal Zinke, za tem je Svoboda izenačila po Bačniku, Turšič pa je dodal še en gol in Svoboda je nekaj časa vodila z 2:1. Veselje pa jim je pokvaril Trnovčan Hočevar, ki je pogнал žogo v mrežo in izenačil na 2:2, kar je ostalo do konca. V drugem polčasu smo videli le nekaj kotov in veliko naprezanja na obeh straneh, izida pa niso mogli spremeniti niti črna niti rdeča.

Šilovko, hruševce, pelinkovec in rum

si lahko prav poceni sami napravite. 1 steklenica naše umetne esence za napravo 5 litrov šilovke, hruševca, pelinkovca ali ruma stane L. 15.— po pošti L. 21.—, 2 steklenici po pošti L. 36.—, 3 steklenice po pošti L. 51.—, Točna navodila na vsaki steklenici.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Profesorska raztresenost. Gospod profesor gre jutraj v šolo. Sreča svojega tovariša in ga lepo pozdravi. Tovariš ga pa najprej čudno gleda, nato pa de: »Ali, prijatelj, kaj se vam je zgodilo? Na eni nogi imate obut črni čevlji, na drugi pa rumenega. To se meni že ne bi moglo pripetiti.« — Profesor: »Ali kaj, za božjo voljo, naj pa storim. Doma imam namreč samo še en par čevljev in tisti je prav tak kot ta.«

Preiskušeni redilni prašek

„Redin“ za prašike

Pri malih praških pospešuje Redin prašek hitro rast, krepi kosti in jih varuje raznih bolezni. Večji prašiči pa se čudovito hitro redijo in dobro prebavljajo. Zadostuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stane 1 zav. L. 5.—, po pošti L. 9.—, 3 zav. po pošti L. 10.—, 4 zav. po pošti L. 24.—. Mnogo zahvalnih pisem. Pazite: pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštnino.

Naročniki iz Tržaške in Goriške province morajo poslati denar vnaprej.

Mali oglasnik

V Domoljubu se zaračunajo mali oglasi po besedah, in sicer plača tisti ki išče službo L. 0.20 za besedo; v ženskih oglasih in dopisih beseda L. 1.—; v vseh drugih oglasih stane beseda L. 0.80. Vsem oglasom se prišteje še oglasni davek. Namajši znesek L. 7.—, za žensitvene oglase L. 20.—. Redni Domoljubovi naročniki plačajo polovico manj pri oglasih gospodarskega značaja.

Priljubljenost za male oglase se plačuje naprej.

Iščem konja

»Publi«, visok 157 cm, star 7 let, kostanjeve barve, majhna bela lisa na glavi, žig št. 2012. Najditelju dam 1000 litr nagrade. Jakob Kunc, Rovte 97 — pri Logatcu.

Vajenca

za tapetniško obrat sprejemem takoj. Stanovanje v hiši. Franc Jerman, tapetnik, Novo mesto.

Hlapca

sprejemam takoj. Gabrovšek Ludvik, Studenec št. 5, p. D. M. Polje.

Zelo reven dijak

sestošolec, prosti dobre ljudi — za suknjo in drugo obleko. Naslov dijaka se izve v upr. »Domoljub« št. 12152.

Mlad čevljar, pomočnik

se sprejme takoj za mešana dela za stalno. Ponudbe na upr. »Domoljub« pod Čevljarski pomočnik št. 12256.

JABLIN - Jabolčnik

za izdelavo umetne domače pijače: Vas stane 150 litrov zavitek L. 11.40, po pošti L. 16.—, 2 zavitka po pošti L. 30.—, 3 zavitki po pošti L. 43.—

Prodaja Drogerija Emons

Ivan Kanc - Ljubljana - Nebotičnik

Te dni bo dotiskana

Družinska pratika

za leto 1942.

Dobili boste za ceno

L. 2.—

v Ljudski knjigarni, v trgovini Nižman in v vseh drugih knjigarnah in mnogih trgovinah v Ljubljani in na deželi.

Ker naklada ni velika, sezite takoj po pratiki sv. Družine.

Moštova esenca Mostin

Z našo umetno esenco Mostin si lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izborni, obetno in zdravo domačo pijačo. Cena 1 stekl. za 150 litrov L. 15.—, po pošti L. 23.50, 2 steklenici po pošti L. 42.—, 3 steklenice po pošti L. 57.50

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Mostin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštnino.

»Domoljub« stane 18 litr za celo leto, za inozemstvo 30 litr. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljub«, naročnina, inšerate in reklamacije pa uprava »Domoljub«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 40-04. Izdajatelj: dr. Gregorij Fečjak. — Urednik: Jože Košček. — Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič.